

Leto
X.

DOM IN SVETI

Štev.
16.

Ureja:
dr. Fr. Lampe.

V Ljubljani.
1897.

Tiska:
Katol. Tiskarna.

V Ljubljani, dné 15. vel. srpana 1897.

Vsebina 16. zvezka.

	Stran
Cvetje s polja modroslovskega. (Spisal dr. Fr. L.) [Dalje.]	481
Županova Minka. (Idila. — Zložil Anton Hribar.) IX. Pismo. — X. Zopet doma.	484
Čez morje. (Spisal Ivo Trošt.)	486
Kamenar. (Iz delavskega življenja. — Spisal Vrhovski.) [Konec.]	490
Ob Balkanu. (Spomini iz Bolgarije. — Spisal Jos. Repina.) [Dalje.]	493
Vzori in boji. (Po prijateljevih pismih priobčil Jož. Ošaben.) [Dalje.]	500
Klinopisni spominiki in sv. pismo. (Spisal dr. Fr. Sedej.) [Dalje.]	503
Književnost	510
Slovenska književnost. <i>Popotnikov koledar za slovenske učitelje — 1897.</i>	
— Hrvaška književnost. <i>Knjige Matice Hrvatske: Prievodi grčkih i rimskih klasika. Svezak 13. — Balkan. — „Ben Hur“.</i>	
Razne stvari	512
<i>Telegraf brez elektrovodnih vezij.</i> (Spisal prof. Simon Šubic.)	

Na platnicah.

Pogovar Od pijače, inu ventočejna tega Vina med enim G: Fajmoštram, inu med šterjim Farmanim. [Konec.] — † Dr. Janko Krsnik. — Kratka slovnica ruskega jezika. — Ročni rusko-slovenski slovar.

Slike.

Madonna. (Slikal E. Murillo.)	481
Jezus pri Marti in Mariji. (Slikal C. Schönherr.)	488
Pred nevihto. (Fotografoval S Magolič.)	497
Obraz iz okolice celjske. (Fotografoval S. Magolič.)	501
Grobovi staroperzijskih kraljev v Nakši-Rustamu. (Drugi grob na levi je Darija Histaspa.)	504, 505
Iz domovine. X. (Sličica Barage.)	509

Dobé se še letniki: IV. po 2 gld., V. po 3 gld., VII., VIII. in IX. po 4 gld. 20 kr.

„Dom in Svet“ stane za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 10 kr., za četrť leta 1 gld. 5 kr. Za dijake na leto 3 gld. 40 kr., za pol leta 1 gld. 70 kr., za četrť leta 85 kr. V tuje dežele po 1 gld. 20 kr. na leto več. Dobivajo se še vse lanske (1896) številke.

Uredništvo in upravništvo je v Marijanišču. Za ljubljanske naročnike posreduje tudi „Katoliška Bukvarna.“

Cvetje s polja modroslovskega.

(Spisal dr. Fr. L.)

(Dalje).

13. Krepostni človek.

Nravorovlje nam kaže človeka — ne, kakoršen je, ampak kakoršen bi moral biti. Ta veda nam kaže vzor, po katerem naj hrepnimo in za katerega naj se trudimo s tem, da se čim dalje bolj izpopolnimo. Treba je pa, da se vjemajo ne samo naša dejanja z nraavnimi pravili, temveč tudi viri in vzroki dejanja se morajo vjemati z nraavnimi pravili.

Kateri so pa viri vsakega našega dejanja? Pravi in bližnji vir je volja, ker delamo to, kar hočemo. A volja ni sama ob sebi da ne bi bila od ničesar odvisna ali da ne bi bila z nobeno drugo silo v zvezi. Odvisna je volja od pameti, ker hoteti ne moremo, ako nam pamet ne kaže predmetov našega hotenja; odvisna je tudi od notranjih čustvenih močij, izmed katerih nas jedna vnema, vzbuja in draži, da premagamo vse težave, druga pa nas vabi in vleče k temu, kar je slastno in prijetno. Ako so viri našega delovanja zdravi in krepki, krepko in vrlo je tudi naše delovanje. To pa, kar krepki in čisti, kar uravnava in vodi naše delovanje, imenujemo krepost. Zato morajo

biti štiri glavne kreposti, da krepé in uravnava štiri glavne vire dejanj: jedna, ki uravnava pamet, druga, ki uravnava voljo, tretja, ki uravnava našo razdražljivost in razvnepljivost, četrta pa, ki uravnava naše poželenje. Tako so torej štiri glavne ali temeljne kreposti

med seboj najtesneje združene in vse delajo človeka sposobnega za dobra dejanja.

Najprej treba, da si za delovanje izbira mo dobrih predmetov, za svoj namen pa dobrih in primernih pomočkov. To dela pamet, kateri pritrjuje volja. Pamet, ki ima tako vrlino, je modra. Modrost se ne oprime katerega koli predmeta, ampak vsakega presodi; izbere si najboljšega in najprimernejšega; ne stopi na katerokoli pot, ampak na najtrdnejšo; ne rabi katerihkoli pomočkov,

temveč najizdatnejše; ne bavi se s praznim delom, ampak dela vedno uspešno. Modrost vodi sicer najprej našo pamet, toda ne samo naše pameti, ampak ob jednem voljo, ker samo spoznavanje ne zadostuje za delovanje, ako volja ne ravna po spoznavanju. Moder ni oni, ki dobro samo spozna, a ga ne stori, temveč tisti je moder, ki spozna in stori, kar je dobro,

Madonna. (Slikal E. Murillo.)

in sicer zaradi dobrega, nramnega namena in nagiba.

Da pa v istini ravnamo po pravilih modrosti, mora volja to hoteti in storiti, kar je vsestransko prav in pravično: nikomur ničesar ne odtegovati, vsakomur pripoznavati vse, kar določuje nramni in družabni red, vse ljudi spoštovati z isto mero, ne se dati voditi osebnemu ali čutnemu nagnjenju, sploh: vse dejanje umerjati po zahtevah pravice. Ta krepost je pravičnost. Tudi ta je temeljna krepost, ker brez te ne more biti drugih krepostij, zlasti bi bila modrost brez pravičnosti gola sebičnost.

V sebi imamo dvoje sil, izmed katerih jedna bolj deluje, a druga je bolj trpna. Ako se ti sili brez ovir oživita, kaže se jedna kot jeza, druga kot poželenje. Jedna deluje z vso silo iz sebe proti dotičnemu predmetu, druga pa oni predmet k sebi vleče. Obe sili sta potrebni za naše delovanje, a treba jim mere, katero določuje zopet krepost. Prvo silo vnema in vodi srčnost. Razdražljivost namreč se vzbuja v nevarnostih, ob težavah in ovirah. Prirojena nam je boječnost, ki nas odvrtače od težavnega dela: premaguje jo pa druga moč, ako je zadosti živa in trdna. Ta se kaže v pravi obliki kot srčnost. Brez srčnosti bi bilo naše delovanje nepopolno. — Na drugi strani nas vleče poželenje k vsemu, kar je prijetno, posebno za čutnost. Poželenje pa se ne ravna po pravi meri, marveč jo rado prestopi. Zato je uravnava ona krepost, ki nas zadržuje od vsega, kar je preobilno, pretirano, nerodno: ta krepost se imenuje zmernost, ker je njena glavna moč in smer ta, da se držimo mere. Kakor nas torej srčnost priganja, tako nas zmernost zadržuje, brzda, kroti in miri. Delujeta sicer različno, toda obema je skupno to, da se ž njima ohrani delovanje v pravih mejah, da ne zaostane za njimi, pa tudi, da jih ne prekorači.

Ako se sedaj ozremo na opisane štiri kreposti, vidimo, da uravnavaajo naše delovanje po jednotnem načinu. Vse učinjajo to, da se ravnamo trdno in stalno po nramnem zakonu. Ker pa delamo zoper zakon ali tako, da storimo premalo, ali tako, da storimo preveč (n. pr. da jemo premalo, ali preveč), zato je krepost v sredi med obema stranema: med tem, kar je premalo, in med tem, kar je preveč. Zato pravimo, da je krepost v sredi, ali da je krepost v tem, kar ni ne preobilno in preveliko, pa tudi ne premalo. Tisto sredo pa najde in določi modrost. Zato ne more biti nobena krepost brez modrosti ali razumnosti, kakor ne more biti voz brez voznika in ladija brez krmarja.

Samo po sebi se umeva, da so še druge kreposti, ki so z omenjenimi bolj ali manj v

zvezi, a tukaj jih ne moremo razkladati. Pač pa se spomnimo, kar smo že omenjali, da je krepost najvišja popolnost človekova. Ker je popolnost naš namen, razvidno je, da je tudi krepost namen našega življenja. Ni nam namen, blago si kopičiti, ne časti dosežati, ne dolgo živeti in mnogo uživati, temveč izpopolnjevati se s krepostmi.

A to ne more biti naš poslednji namen. Kreposti delajo človeka sicer popolnega, vendar ne vselej srečnega. Saj vemo, da mnogokrat največ trpi tisti, ki se najbolj prizadeva za poštenost, pravičnost in druge vrline. Tudi se razodevajo nekatere kreposti najlepše tedaj, kadar človeka najbolj stiska nesreča in tlačiljenje. Zato je resnično, da krepost sama ob sebi ne dela človeka popolnoma srečnega.

In vendar je tudi resnično, da smo ustvarjeni za srečo, in da popolnost ni prava brez ugodnega našega stanja ali brez sreče. Vsa naša narava teži po ugodnosti, torej mora biti prav ugodnost tudi bistven del naše popolnosti — našega poslednjega namena. S to poslednjo ugodnostjo in srečo je krepost združena neločljivo. Kakor vodi boj do zmage, tako tudi prava krepost do poslednje sreče. V kreposti sami je trud, delo, boj, včasih muka: njen uspeh pa mora biti veselje, pokoj, mir in uživanje. Zato nam daje krepost že tukaj vsaj nekoliko sreče, miru, zadovoljnosti tudi tedaj, kadar moramo trpeti. Dobra vest nas najbolje tolaži, kadar trpimo po nedolžnem.

Naposled je lahko umeti tudi to, da tiste stalne in najvišje sreče ne more nam nihče podati, kakor Bog sam, ki je podlaga vse nramnosti.

Ker so kreposti mnoge, je pravi krepostni človek tisti, ki ima vse kreposti. A zaradi naše nepopolne narave je skoro nemogoče, da bi kdo imel iz svojih prirojnih močij vse kreposti v obilni meri. Človeka šteujemo že dobrega, ako ima več krepostij v nekotiki meri, ali ako ima nekatere kreposti. Popolnosti ne dosežemo nikdar. Vsa naša krepost je v tem, da se trudimo, si prizadevamo, polagoma napredujemo in premagujemo čim dalje bolj svoje slabosti in napake.

Krepostim so nasprotne pregrehe. Kakor je več krepostij, tako so mnoge tudi pregrehe, in sicer še mnogoštevilnejše so, ker delamo napačno bodisi s tem, da delamo preveč ali premalo. Zmernosti nasproti je požrešnost, pa tudi skopo pritrgovanje potrebne jedi in pijače. Pregreha ni samo jeden greh, ampak človekova nagnjenost do zlega, spretnost in trdnost v hudem. Ako je volja jako slaba in namen vse-skozi napačen, imenujemo pregreho tudi hudobnost.

Pregrešni človek se je odpovedal vsaj za nekoliko časa svojemu namenu, odvrnil se je od večnega zakona božjega in s tem tudi od Stvarnika, in deluje v nasprotno stran, da namreč uničuje v sebi in drugih, kar je dobrega. Zato je največja nesreča za človeško družbo hudobni človek.

III. del: Nauk o družbi in pravici.

1. Kaj razkladamo v tem delu.

Nravorstvo uči, kako naj človek ravna, da je njegovo delovanje dobro. Zvedeli smo, kako naj ravnamo sami s seboj in kako naj se vedemo do svojega bližnjega; torej smo spoznali dovolj, kaj smo dolžni človeški družbi, v kateri živimo. Tudi smo se že večkrat ozrli na to, da živimo v družbi in da nam ta nalaga razne dolžnosti. Vendar treba še posebej govoriti o človeški družbi, ker je ta stvar silno važna za nas. Človeka ne poznamo dovolj, ako ga ne opazujemo v družbi. Od družbe imamo skoro vse, kar imamo, pa tudi družbi povračamo zopet, kar smo prejeli. V družbi smo rojeni, družba nas vzgaja, v družbi napredujemo, v družbi umrjemo, v družbi še po smrti nekako živimo, torej je res družba za človeka preimenitna stvar. Modroslovje, ki obdeluje najvišja vprašanja, mora potemtakem obdelovati tudi človeško družbo in o njej razjasniti vprašanja: Kaj in od kod je človeška družba, kateri je njen temelj, kateri so njeni glavni činitelji in deli, kateri njeni glavni zakoni i. dr.

Človeška družba pa bi ne mogla obstati, ko bi med posameznimi udi in med celoto ne bilo trdno določenih razmer, ko bi posamezni udje ne imeli določenega delokroga, ne imeli potrebnega varstva, ne imeli trdnih pravic. Zato spada k nauku o človeški družbi nauk o pravu. Pravo določuje vsakemu človeku trdno mesto in stališče med drugimi ljudmi, varuje njega in njegovo delovanje v vsakem oziru, pa mu tudi naklada raznotere dolžnosti. To pravo pa ni nič drugega, kakor oni red, ki ga je stvarnik sam določil človeški družbi. Da dosega družba svoj namen, izpolnjevati mora oni red; ako ga ne izpolnjuje, razdere se družba ali kvari sama sebe.

Oba nauka torej, o človeški družbi in o pravu spadata v celoto in dopolnjujeta nauk o človeku. Ta nauk ni samo teoretičen in tudi ne samo praktičen. Ni samo teoretičen, ker kaže, kakšna bi morala biti človeška družba; ni samo praktičen, ker kaže, kakšen je pravi izvir, katera trdna podlaga in kateri je namen človeške družbe.

Ni treba posebej praviti, da nam je v mislih v prvi vrsti človeška družba sploh, t. j. cela skupina vseh ljudij na zemlji, in tista njih lastnost, da ne živé drugače kakor združeni v večje ali manjše celote. Zaradi tega vidimo povsodi na zemlji razne družbe: države, narode, rodove, soseske ali občine, cerkvene družbe. Tudi divji narodi, kakor pravimo, so združeni v trdno osnovane družbe.

2. Kaj je družba?

Tu ne govorimo o takih družbah, katere ljudje ustanavljajo med seboj iz raznih namenov in zopet razdirajo, marveč o naravni človeški družbi sploh; tej moramo pogledati do dna. V taki naravni družbi, bodisi država ali narod ali kaj drugega, je prva stvar, da je več ljudij zbranih v celoto. Jeden človek še ni družba, pač pa sta družba dva človeka, kakor vidimo v tako imenitni zakonski družbi.

Ljudje, ki se združujejo in ki se imenujejo udje ali členi družbe, stvarjajo nam je d n o t o in celoto. Čeprav jih je mnogo, vendar objame in sklene vse nekaka jednotna sila, vsi se udadó neki skupnosti, ki je prav tako važna kakor množina členov. Zato je toliko družb, kolikor jednot med členi.

Kaj pa naredi to jednoto? Najprej i s t i n a m e n. Ker ima mnogo ljudij isti namen, zato se sklenejo vsi tisti v skupino, da ga dosežejo laže in varneje.

Naposled treba, da oklepa one mnoge ude neka moč, ki jih hrani in drži v jednoti. Tej moči pravimo v e l j a v a ali avtoriteta. Ta veljava je seveda najpoprej npravna moč, kateri se uklonijo družabniki; pa je tudi prava fizična sila, da upogne nepokorne in škodljive ude. Brez veljave ne more biti in živeti nobena družba. Kjer je nedostatna ali kjer preneha, tam preneha tudi družba. — Veljava pa ne visi v zraku, ampak imeti jo mora neka oseba. Tudi to osebo imenujemo veljavo. Ta je prava vidna jednota, ki družbi ude in je vidno središče vse družbe. Lahko ima to veljavo ali jedna oseba ali tudi več oseb. Ta oseba je tudi ud družbe, ob jednem pa čez vse druge, kakor glava nad telesnimi udi. Imenuje se ta oseba p o g l a v a r ali načelnik ali prvak ali drugače. — Kolikor daje veljava poglavarju pravice, da sme storiti to ali ono z družabniki, toliko ima o b l a s t i. Oblast je namreč pravica ali skupina pravic, po katerih sme poglavar kaj ukreniti proti udom. Oblast ni samo gola pravica, ampak se ozira na resnično moč ali silo, s katero dovrši poglavar svoje sklepe.

Brez teh bistvenih momentov ni nobene družbe. Da se pa ohranja in deluje, mora biti

v družbi tudi red, po katerem se vrši vse gibanje. Kjer deluje mnogo udov, morajo delovati po jednem načinu, da dosežejo isti namen. Red določajo zakoni, zakone pa določa veljava ali oblast. Poglavar ima zakonodajno oblast, t. j. pravico, da določa take zakone, katerim se morajo uklanjati družabniki. Nadalje treba, da se družba vodi, brani, oskrbuje, kar imenujemo upravljanje. V družbi mora imeti poglavar upravno oblast, da ukrene, stori in

zvrši, kar treba za prospeh družbe. — Med udi je treba razsojati prepire, treba določiti, kdo je prestopil zakone, kdo je kriv, kdo ne: zato treba poglavarstvu sodne oblasti. S to oblastjo je tesno sklenjena tudi kazenska oblast, ki je v tem, da prisili nepokorne ude k izpolnjevanju družabnih dolžnostij, ali da kaznuje pregreške zoper družabni red.

(Dalje.)

Županova Minka.

(Idila. — Zložil A. Hribar.)

IX. Pismo.

Ko so mali šmaren
V cerkvi oznanili,
Pri županu pismo
Belo so dobili.

Pismo iz Ljubljane
Minka je pisala,
Menda, da je svoje
Uke dokončala.

List od prve maše
Je prinesel oče,
Komaj, komaj čaka,
Kaj da Minka hoče.

Pa ne zná sam dobro
Pisanega brati,
Torej Špelo kliče,
Ko je razpečati.

Pride dobra mati,
Usta si obriše
In roke ob zastor:
„Morda Minka piše?“

„Mislim; kdo bi neki
Pisal iz Ljubljane,
Saj vrsté ti biti
Morajo že znane.“

Pa natakne Špela
Na oči očala,
Da bi lože drobno
Pisemce prebrala:

„O da, je že naša,
To-le nama piše“:
,Dragi oče, mati!
Kar sem šla od hiše,

Mesecev bo skoraj
Celih pet minilo;
Čas sicer je kratek,
Pa je dolgo bilo.

Zdaj mi gre že dobro
Kuha in šivanje,
In za vsako silo
Tudi nemško znanje.

Zdrava sem pa tudi,
Bogu bodi hvala,
Zdaj bi pa domu se
Rada odpeljala.

Pridita no pó-me,
Oče moj in mama,
Da domu peljala
Se ne bodem sama.

Pa denarja nekaj
S sabo prinesita,
Bomo kupovali;
Torej ne zabíta!

Ker pri naši hiši
Zdaj bo vse drugače,
Kuhala jaz, mati,
Bom od vas inače,

Da se bom skazala,
Kaj sem se zučila,
V svrhu to pa mnogo
Bom rečij rabila:

Kročnikov in skledic,
Loncev in posodja
Raznega in mnogo
Drugega orodja.

Res ste za učenje
Moje dosti dali,
Pa za to ne boste
Nikdar se kesali.

Nič se ne jezita,
Očka, mamca blaga,
Učenost nikoli,
Nikdar ni predraga.

K sklepu prošnjo svojo
Še enkrat ponavljam
In oba čez hribe
Prav lepó pozdravljam.“

Verno sluša oče,
Ko se pismo čita,
Ko pa zbere mati,
Malo pomolčita.

Pa pristavi oče:
„Kaj ne, kako pismo!
Tacega še v hiši
Naši brali nismo.“

Kot bi pisal doktor,
Vse lepó se zлага,
Špela, zdaj pač vidiš,
Kaj pouk pomaga.

Ni mi žal za solde,
Za skrbi, težave,
Da je le postala
Minka bistre glave.

To sem htel ji dati,
Lahko bo živela,
Ako me še dalje
Slušati bo htela.“

Dasi se je preje
Mati ustavljala,
Da bi se v Ljubljano
Minka, hči, poslala,

Vendar nič ne reče,
Govor brž prekrene,
Vprašajoč očeta
Roke križem dene:

„No, kedaj pa grem naj?“
Oče modro vpraša,
„Res se stvar predolgo
Naj mi ne odlaša.“

Vendar sodi danes
Vse drugač o stvari:
Morda res prav dela
V tej zadevi stari.

„No, kedaj pa misliš
Pó-njo zdaj oditi?
V praznik dekle mora
Že pri domu biti.“

Toda dekle piše,
Da če tebe tudi;
To bo malo težka,
Ker sta dve zamudi.

Pa naj bo, kar hoče,
Jutri greva rano,
Da potem pustiti
Prej bo moč Ljubljano.“

Zmiraj, kakor pravi
Mož, pri tem ostane:
Jutri pride Minka
Zopet iz Ljubljane.

X. Zopet doma.

Kaj vedó, ki zmiraj
So doma zaprti,
Ki še bili niso,
Kot v domačem vrti,

Da je hči župana,
Minka spet dospela,
Vsa v gosposkih krilih,
Da gospá je cela.

Ko so se nazrle
Ličnega posodja,
In pomen začule
Vsega so orodja,

V zelniku domačem,
V cerkvi in pa v šoli,
In čez meje svoje
Srenje še nikoli?

Kaj pač narod preje
Kje na noge spravi,
Kakor radovednost:
Kruļjavi, brļjavi,

Zdaj pa družba zbrana
Minko opazuje,
Druga jo za drugo
Razno povprašuje:

Kdor ni bil v Ljubljani,
V Trstu, Reki, Beči,
Kaj če ta o lepih
Belih mestih reči?

Vse hiti k županu,
Da bi Minko zrlo,
Ker je govorica,
Da je dekle vrlo.

Oh, kako si bela,
Oh, kako si zala,
Minka, ti si v mestu
Kar gospa postala.

Kdor ni videl drugih
Kot doma gospode,
Kdor ni videl morja,
Rek in večje vode

Najbolj pak babure,
Kot na grozdje ose,
Vse leté k županu
Gologlave, bose;

Oh, pa tvoje krilo?
Koliko je robčkov!
V zastorju še tacih
Nismo zrle zobčkov.

Kot domači potok,
Kdor ni šel po sveti,
Ta ne more dosti,
Ali nič umeti.

Popusté večerjo,
Kuhó, pomivanje
In hité k županu
Na izpraševanje.

Pa kako si nežna
In umite kože,
Lica ti cvetejo,
Kakor vrtne rože.

Kdor ni videl jader,
Silnih parobrodov,
Cest železnih, videl
Tujih ni narodov,

Brž je polna hiša,
In vprašanj ni konca,
In od vsake sklede,
Krožnika in lonca

Jemnas, roke tvoje
Bele so kot vosek,
Zobčki kakor repa,
Ta gosposki nosek!

Kdor samo je jedel
Iz domače sklede,
Kake so človeka
Tacega pač vede?

Mora zala Minka
Ženstvu govoriti,
Vsaka se posodja
Mora dotakniti.

In kako postale
So oči ti vedre,
In lasje v Ljubljani,
Šli so ti kar v svedre.

Bilo je pred Šmarnom
Tisti dan že v mraki,
Ko so si po selu
Pravili seljaki,

Ko na mizo stavi
Kuhalnice, rene,
Razložiti mora
Vseh reči pomene.

Oh, pa prstan imaš,
Si ga-li kupila?
Morda ti ga teta,
Minka, je darila?

Res, vsa, vsa drugačna,
Krasno znaš hoditi,
Minka, kaj, v Ljubljani
Mora lepo biti?

Minka, pač od kraja
Se ti je tožilo,
Ko od doma znancev
Nič ni s tabo bilo?

In gospe ljubljanske
Ali so prijazne?
Zrla kdaj si škofa
In gospe razne?

Ti si najbolj srečna,
Minka, v našem seli,
'Gospodična' bodo
Vsi ti zdaj veleli.

In tako tiščé vse vanjo,
Zvedave babure,
Minka jim do pozne
Odgovarja ure.

Bolj, kot sluša v cerkvi
Božja se beseda,
Vse jo verno sluša,
Vse jo zvesto gleda.

Še po nemško Minka
Kako vmes postavi,
Oj, tedaj začudi
Vse se jej in pravi:

'Oh, to ima glavo,
Oh, kako učena!
Taka ni med nami
In ne bo nobéna.'

I sosedov Tine
Gre na četrtinko,
Da bi pri županu
Zopet videl Minko.

Saj imel je vedno
Le pri Minki misli,
Ker med vsemi v seli
On jo ima v čisli.

Mešati ni dobro
Se med same ženske,
Ker jezike včasih
Imajo strupenske.

Vendar stopi v hišo,
Vina si pokliče,
Minko občuduje,
Druge zre deklíče.

In ko jo pozdravi,
Malo mu odkima;
Tine si pač misli:
Zdaj-le časa nima.

Sitnice nocoj so
Te jo dolgolase
Kar v zakup si vzele,
Pridobile zase.

Vendar mu srce se
Malo je podprlo,
Da mu le oko je
Zopet Minko zrlo.

Pije, plača, vstane,
Lahko noč jim vošči.
Ženske pa sedé še,
Kot na hrastu hrošči.

Vso noč bi sedele,
In bi ne dremale,
In do zore bele
Minko bi zijale.

Pa župan jim oče
Modre dé besede:
'Treba bode k maši
Jutri, ne, sosede?'

Mi smo danes trudni,
Ve ste pa spočite,
Torej nam počitka
Malo privoščite!

Pa še jutri kako,
Za danès nehajmo!
Lahko noč, dekleta!
Spat si pomagajmo!" (Dalje.)

Čez morje.

(Spisal Ivo Trošt.)

I.

Hišo je imel dolgo, z majhnimi okni, nizko in s slamo krito, kakor jih je mnogo na Pivki, koder ni tega drugače ukrenil — požar in za njim zavarovalnica; zato pa je bil Pisančev Janko vendar najboljši izmed srednjih posestnikov v hrenoviški občini in župniji. Imel je njiv, da je pridelal živeža, ki je zadoščal družini in živini do novih pridelkov. Sena in otave je nakosil za dve pošteni kravi in tudi še za par volov, ko bi mrve nekaj manj prodal v Trst. Gozd mu je dajal potrebnih drv, les za orodje in nekaj „faškov“ za prodaj. Pisančev Janko je imel neoporečno pravico na občinskih pašnikih in v listnikih; dobival je kakor drugi letne obresti od občinske ustanove po znani

pivški dobrotnici, imel štiri ali pet glav v hlevu in dolgov primeroma toliko kolikor drugi. Prav nič se mu niso čudili sosedje, če je vsako jesen stiskal, da je nesel o sv. Martinu gospodu župniku tiste groše obresti; saj jih je nosil že tudi njegov oče in jih nosijo tudi drugi, če jih le zmorejo; marsikdo pa nima kaj nesti, dasi bi rad.

Pisančev Janko, gospodar v Strancih, hrenoviške velike občine in župnije, je lani dostal zadnjo orožno vajo in ležal potem zaradi truda in napora doma dobrih pet tednov, letos so ga vpisali v „črno vojsko“; vojaške odpustnice torej še nima, a žene tudi ne, in to je za njegovo starost čudo. Izbirali so mu jo že marsikje in marsikatero, a Janko je ostal samec in govoril: „Ko pride za to čas, pride tudi drugo.“ A prišlo ni nič.

Oni dan so že tiščale Stranke na vso moč, da vzame Mihčevo Franico, brhko in lepo hčerko svojega najbližjega soseda. Ker se vidi iz Pisančeve kolarnice čez Mihčev vrt naravnost na ognjišče, in ker se je Franca često ozirala skozi okno in zato tudi često zasmodila jed, bilo je skrbnim mamicam že zadosti.

„Ga že ima; ta pust, še ta pust“, so si namigavale in dražile deklico, ki je tudi sama želela na tihem, da bi videla čez vrt na Pisančevo ognjišče.

Janko je pa mislil svojo in se skrivaje smehljaj, češ: „Le potrpite! Ko pride pravi čas, pa zveste, katera bo moja.“

Vas Stranci je oddaljena od župne cerkve in od šole dobro uro. Zato se je Janko navadil v svojih nežnih letih krščanskega nauka ter čitanja in pisanja le za silo. O čem drugem ni utegnil premišljati, ker se je moral zjutraj podvizati v šolo, da ne zamudi, opoldne v naglici pojediti košček kruha ali par krompirjev, popoldne je bil pa v šoli navadno žejen in zaspan. Poletu je skrbel, če je bil zaradi spanja nekoliko zaprt, še to, kdaj se napaseta lisca in belša, ako v zaporu zopet — zadremlje.

Tako mlada glava, pa toliko opravila in toliko skrbij, kdo bi mu zameril, če je, stopivši v ponavljavno šolo, znal le malo, a v ponavljavnici pozabil še tisto malo. Vzrok temu so bila premnoga opravila, skrbi, dolga pot . . .

Ko je dovršil štirinajsto leto, umrl mu je oče.

Mati, zastavna in odločna ženska, ni dovolila, da bi dali vse posestvo v najem do dečkove polnoletnosti. „Janko se bo učil pri meni doma delati“, je dejala, in dečku so postavili jeroba — občinskega podžupana Andreja Koreniko. Mož je bil po svoji modrosti, sposobnosti in učenosti prva oseba v Strancih. Korenikova hiša je slovela za častitljivo, staro in trdno hišo, katere gospodar in gospodinja sta bila vsodbuden vzgled vsem Strancem.

Podžupan Korenika je izkušal Janku nadomeščati očeta in — šolo. Posojal mu je knjige, kakoršne so dečku ugajale. Janko je čital in pripovedoval materi, včasih tudi jerobu, a še rajši njegovemu sinu in hčerkam, ki so ga vabili v družbo. Često so skupaj prepisovali kako lahko pesmico in gospodar je javno pohvalil najboljšo delo. Čitali so liste in gospodarske sestavke, poskusili, če je to in ono resnica, kar trdi knjiga, in — prej kakor so Janka potrdili v vojake, ni bil nič manj izobražen kakor Korenikovi otroci. Pri vojaki so mu takoj prvo leto našili na vsako stran dve, pozneje celó tri zvezde, in Janku se je to zdelo veliko, ostalim Strancem pa še več.

Dosluživši tri leta, vrnil se je domov in znal toliko nemščine, da je ž njo spraval v silno za-

drego celó očeta in podžupana Koreniko, ki je imel do tujščine takšen strah, da mu ni šla z jezika neznana beseda. Mož je pogledal zadovoljno svojega gojenca in varovanca ter dejal: „Janko, ko bi ti ne bil Pisanec, pa bi bil kaj družega.“

„Prav gotovo, oče, ha, ha!“ smejal se je preoblečeni vojaški četovodja in iskal pod nosom bujno vznikle brčice, s katerimi je Korenikovi Zinki bil tako všeč, da ni trenila z očesom od njega.

Prve dni je tožil materi, da se mu upira gospodarsko delo; cikal je z govorom na to, da bi ga pohvalili, kako je bil maren pri vojaki, kjer je sukal pero in zabil plug. A mati ni hotela umeti takih navodil, zato je dejala naravnost:

„Za gospoda imamo premalo posestva, za kmeta preveč dolga; pa najbolje je, če ostanemo na starem.“

V nekoliko dneh se je oprijel dela, videč, da s tem ugodi materi in ugodi tudi Koreniki. Vstrajna volja je vse premagala. Hlapec je opravljal živino, Janko je pa pazil in pomagal na polju, urejeval orodje in skrbel, da je bilo vse prav doma, na vrtu in na polju; zvečer mu je pa navadno še ostajalo toliko časa, da je stopil h Koreniki po dober svet — ali pa k Zinki skrivaje po šopek; a tega ni vedel nihče drugi kakor ona dva.

* * *

Neko deževno popoldne meseca mal. srpana je sedel Janko Pisanec v kolarnici na rezilnem stolu in obdeloval z rezilnikom novo oje. Klobuk je odložil vrh orodja v kot, jopič obesil na žebelj viseče brane, z dlanjo pa brisal s čela pot in mehke, kakor noč črne kodre. Včasih je nemirno potegnil tudi preko skrbno zavutih brčic, katere so mu vaški mladeniči hudo zavidali.

Skozi okno bi bil lahko govoril z Mihčevo Franico na vrtu, pa se niti ozrl ni tje, dasi je morala imeti danes tam okolu posebno mnogo dela. Gledal je novo oje pred seboj in je obdeloval z rezilnikom, da so odletavale trske daleč okolu, celó skozi okno. Franica je pobrala dve ali tri in njen drobni obrazek je kmalu zatemnil okno kolarnice.

„Na, tu imaš trske; pa nikar tako ne hiti, kakor da misliš jutri k poroki.“ Govorila je mehko, zvonko; modre oči so se upirale v mladeniča željno, koprneče, in jamici na vsaki strani majhnih ustec sta izginjali in se zopet prikazovali kakor nada v Franičinem srcu: Me ima ali me nima rad? Z roko je potegnila preko čela in preko gostih las, — dasi ji niso kar nič silili naprej — nestrpno čakaje odgovora.

„Ko pride pravi čas, pride tudi poroka. Potrpi!“ — Franica se je naslonila na okno, da jo Janko lože vidi.

„Katero popelješ pred oltar?“ vprašala ga je tiho, boječe in skrivnostno.

„Nobene!“ lagal je Janko in molčé občudoval pravilne oblike njenih ramen, vratú in obraza.

„Nobene in pa — Zinko! E, e, sem spoznala v nedeljo šopek; samo Zinka in jaz imava tako živo rdeče nagelce . . . e, e, Janko!“ — mu

za oblaki, pogledalo je za trenutek na zemljo, a Mihčeve Franice ni obsijalo na vrtu. Janko je brisal pot, pa zopet rezal.

„Hvaljen bodi Bog!“ ga pozdravi nekaj časa pozneje zategel, tanek glas Spetičeve Nane, znane beračice in spretné prenašalke zdražb in vaških tajnostij od soseda do soseda. Janko je odgovoril mirno in misleč, da bo to tudi zadosti, je nadaljeval delo.

Nana ga je pogledala s sivimi očmi, pomrdala z brado in rekla:

„Pa si zamišljen, Janko! Hm, hm, hm . . . mladi smo, mladi.“ — Janko je dvignil glavo, potegnil z rokavom po čelu in se začudil:

„Kam pa vi, Nana?“

„I, tako hodim po svetu do usmiljenih ljudij“; potem je izgovorila bolj tiho, a odločno in pomenljivo: „danes sem poslana —“.

„Za moža — sporočevalca — Nana?“ vprašal je, šaleč se.

„Ne tega; pa Korenikova Zinka mi je naročila, da pridi kmalu tje doli; ima ti povedati važnih stvari.“ Nana je cmaknila slastno z jezikom kakor pes, ko ujame muho, in stopila nekoliko dalje. Janko jo je še vprašal, kaj je posebnega pri Koreniki, pa ni zvedel ničesar.

„Že pridem!“ je dejal, nevoljen, da se je začela njegova srčna tajnost tako nepričakovano in naglo razširjati.

Nana je odšla k Pisanki v hišo po „božji dar“.

Janko je premišljal, kaj bi utegnulo biti pri Korenikovih, mislil na Zinko, sam na svojo in njeno prihodnost in nehoté pogledal na klobuk, za katerega trakom je duhtel dičen šopek — „roženkravt, nagelček, rožmarin“,

pa ga prej ni opazila Franica, ker je visel klobuk daleč od okna v kotu. Otresel je s sebe iveri ter stopil po cvetje, ogledoval je in duhal. Oje je bilo skoro dovršeno in nebo je kazalo nekoliko milejše lice.

„Janko, Janko! Sem pojdi!“ ga je poklicala mati izza ognjišča.

„Kaj pa bo zopet?“ je mrmral radovedno in odhajaje vrtel šopek med prsti. Doma v sobi ga je čakal sosed Mihec, ki se mu je, videč Janka s šopkom v roki, prav sladko smejal za hrastovo mizo.

Jezus pri Marti in Mariji. (Slikal C. Schönherr.)

je zapretila s prstom, a on je hitel rezati, da mu je pot zalival oči, pa se vendar ni utegnil obrisati: bal se je njenega pogleda. Hitel je, da so odletavale trske celó Franici na zlate lase, in še se ni umaknila.

„S svetlobe!“ je kriknil Janko pred-se; „glej, da ne vidim!“

Franica je odšla solzna, mladenič se je odahnil.

Vlačni brestov les je dobival polagoma podobno ojesa, trske niso odletavale več tako daleč, in zlato solnce, ki se je doslej trdovratno kujalo

„Da, tako, tako! Vsacega nekaj: petja nekaj, cvetja nekaj in veselja brez skrbi . . . Dober dan, Janko!“

„Bog daj, očka! Vi ste zmerom veseli.“

„Veselje in žalost je po isti ceni. A, zaljubljen si, moj Janko, že dolgo zaljubljen.“

„Saj sem tudi že star fant.“

„Pa bi ti jaz pomagal — prav rad —, da bi bil kmalu mlad mož. Hehehe!“ Mihec je bil vesel, da se vse tako obrača, kakor je njemu najbolj všeč.

„Imate pa že pripravljeno kakšno — šalo.“

„Dekle, dekle, kaj šalo; šala je za včasih, lepo dekle — žena za vedno — šššk.“

Janku je bil ta pogovor skrajno neugoden; prav nevoljno je rekel: „Ako me ima zakon onesrečiti, je za to še vedno prezgodaj.“

„Poznam jedno, ki bi rajša osrečila tebe kakor sama sebe.“

„Veste?“ vprašal je Janko prav malomarno in si mislil: pa tudi jaz vem.

„Vem, Janko; pa prav blizu je — lepo dekle — in — in — ima tudi lepo doto.“

„Kje pa?“ Janko je uprl pogled v soseda in nestrpno čakal, da neha z vsiljivo snubitvijo.

„Kje? Blizu.“ Sedaj je bil v zadregi kakor vsakdo, ki mora vpričo drugih praviti nekaj, kar je doslej vedel in skrival sam. Mihec je zapel zgornji gumb pri jopiču in ga zopet odpel.

„Saj sva soseda, Janko, in vedno dobra prijatelja kakor s tvojim očetom; zakaj bi se mi — — veš, naša Franica bi te — —“ Ni še prav končal in že je zapel desno krilo jopiča k levemu krilu telovnika. Še bi bil nadaljeval pričeto nerodnost, da ga ni prehitel Janko:

„Nekaj sem že slišal, sosed, sem. Škoda, škoda! Vedno sva bila prijatelja, pa ne bi rad, ko bi naju to razdvojilo.“ V tem je imel Mihec pripravljen vsaj petkrat: Bog varuj! pa ni mogel na vrsto.

„Veste, sosed, imam misel in besedo že drugje, če bo kaj.“

„Razumem, razumem; zastran tega sem te obiskal.“

„Kaj? Zastran tega? — Še nikomur nisem črhnil besedice.“

„Janko, oči, oči — plačajo.“

Debelo ga je pogledal Janko, vstal in segel za tram po sveder, da prevrta izgotovljeno oje na koncu, kamor se deva železna iglica, leseni zaletalec ali pa pregel. Molčé ga je ogledoval

in molčé otipaval na konici, da-li ima dovolj ostro „zrno“, češ: Ljubi sosed, zadosti sem te poslušal in zadosti povedal: pojdi ali pa ostani sam.

„Tam-le v kolarnici moram nekaj prevrtati; zjasnilo se je, potem bo drugo delo.“

Odšel je on, in Mihec neodločno za njim. A možiček se ni dal oplahiti. Hitel je za Jankom in niti pogledati ni utegnil v kuhinji njegove matere, ki bi bila srčno rada zvedela, kaj pravi sin o Franici.

Janko je začel vrtati, Mihec je stopil na vrata:

„Oni dan mi je pravil Korenika — pameten mož, pošten mož — da menda gledaš nekoliko za Zinko; pa je pristavil — pameten mož, mož-beseda — da bi se težko odločil — —.“

„Vi to veste? Še nikogar nisem vprašal, tudi Korenike ne!“ zarohnel je Janko in grdo pogledal soseda, potem pa skozi okno, kjer se mu je zdelo, da je nekdo smuknil mimo. Sveder je škripal po vlačni brestovini.

„Vprašal ali ne vprašal. Janko — sem ti že rekel: oči, oči — plačajo. Tudi mi smo bili —.“

„Vi ste bili svoje dni pijani, če niste tudi danes, ne zamerite!“ Sveder je škripal še huje.

„Janko, Janko, si še mlad!“

V tem hipu se zatemni okno; zakrila ga je z zgornjo polovico telesa Mihčeva Franica. Nekoliko zmršeni lasje so se usipali po sencih in licih, jamic ob ustih ni bilo videti, usta pa na jok: „Ne boš je dobil, ne, Korenikove; oče se odpravlja z vso družino v Ameriko“, je izgovorila nagloma in s solznimi očmi ter s škodoželjnim nasmehom pričakovala, kaj poreče Janko. Lepo glavico je obrnila nekoliko na stran in pasla oči na zadregi ljubljenega mladeniča.

„Kdo je to rekel?“ vprašal je Mihec.

„Uprav sedaj-le sta se odpeljala agenta na postajo, ž njima pa seveda desetaki za vožnjo.“

„A, a, a!“ sta se začudila Mihec in Janko. Janko je dvignil glavo, pogledal Franico, ki je še vedno stala kot maščevalni angel ob oknu, in videl solze v njenih očeh . . . Pok! — oje se je razklalo na koncu, ker je pozabil izdreti sveder.

„Bes te lopi!“ je siknil, vzela klobuk, ogrnil jopič, pustil čakajočo deklico, osuplega soseda in počeno oje ter hitel h Koreniki.

(Dalje.)

Kamenar.

(Iz delavskega življenja. — Spisal Vrhovski.)

(Konec.)

IX.

Svetlo solnce zatemní,
Zdaj na svet' več lušno ni. —
V mojem srcu je glih taku,
Kak tovaršu na britofu. —

Národna

Dolga, predolga je bila noč, ki je zagrnila našega Janeza deloma v omotico in mučno spanje, še bolj pa v — temo, ker je bil skoro brez očíj. Ostalo mu je sicer še jedno oko, a toliko pokvarjeno, da je komaj spoznaval, kdaj je dan in kdaj noč. To je bil čas trpljenja! Grozne bolečine so ga rezale in mu segale prav do srca, od ondi pa so se vračale nazaj na otrple ude. Zvijal se je na ležišču kakor črvič; kadar se je po dolgem prenehljaju zavedel samega sebe, takrat se mu je oglasila še vest. Zvedel je namreč, da je sam kriv smrti tovariša in pa svoje nesreče. V takih slučajih je začel goreče moliti, dokler se mu ni zopet pamet zmêdla. Tedaj pa je kričal in vzdihoval, klel in se prepiral.

Največje muke je trpel, kadar se je vršila operacija. Dasi so ga omamili, kadar so kaj rezali ali šivali, vendar je potem čutil hude bolečine na raztrganih udih.

Po tankem sluhu je spoznaval vse, kaj se godi okoli njega. Iz glasú je razložil, kdo je pri njem ter kmalu razvidel svojo usodo. Po operaciji so ga prenesli doli v vas. Kadar je potem nekoliko prestal bolečine, slišal je tu in tam kakšno besedo, iz katere je sklepal, da ga namerjajo pozneje poslati v bolnišnico. Tega se ni prestrašil, saj ga ni moglo zadeti nič hujšega, kakor ga je. Ob vseh svojih bolečinah je vendar čutil, da umrl še ne bo; seveda ga tudi upanje zdravja ni nič veselilo.

S postrežbo je bil nezadovoljen, čeprav sta mu žena in mati stregli dosti skrbno. Žene sploh ni maral k postelji, mnogo ljubša mu je bila mati. Najtežje pa mu je bilo v srcu, kadar je čutil, da se okoli postelje plazijo njegov dečko.

„Jožek, moj Jožek, ti boš siromak! Jaz itak ne bom dolgo, mati te pa le sovraži in pretepa.“

Dečko ni odgovoril, temveč zakril obraz v odejo.

Med tem je stopila v sobo žena. „Ali hočeš nekoliko surovega mleka? Pri sosedu sem ga dobila.“

„Beži strani s svojo čorbo!“ jezil se je bolnik. „Saj ti bi mi še zavdala, ker komaj čakaš, da se ti uganem!“

Šele od matere se je dal hraniti.

„Hranite me tako, kakor ste me takrat, ko sem bil majhen. Ti, moj Bog, kdo bi si bil mislil!“

Takšno žalostno stanje je trajalo v Kremžarjevi koči dva tedna. Rane so se Janezu vidno boljšale, zdravnik jih je pogosto previjal, poleg njega pa je čula noč in dan njegova mati.

Kadar so ga zvijale bolečine ali pa so se mu vzbudile strasti, da je vpil, klel in se prepiral, vselej ga je modra mati tešila rekoč:

„Potrpi Janez, le nekoliko še potrpi! Bog je vse prav obrnil. Ne bo treba trpeti v vicah.“

Prišel je dan, ko se je poslovil od svojih in odrinil v bolnišnico. Celo jutro se je poslavljaj od matere in od sinka, žene se je le malokdaj spomnil. Voznik pride in naložé ga na voz kakor vrečo ali kos lesa. Siromak je grozno trpel.

„Z Bogom, mati, skrbite za sinka! Srečno, moj Jožek! Z Bogom pa tudi ti, Katra! Kar med nama ni bilo prav, naj bo pozabljeno in odpuščeno! Ako umrjem jaz, skrbi lepo za Jožka! Srečno, vsi moji, Bog vas obvaruj!“

Voz je zdrdral po cesti, da se kmalu ni slišal več. Katra se je malo jokala, potem pa začela pospravljati obleko in cunje, ki jih je rabila pri bolniku. „Doma jih sperem in sešijem, katere še utegnejo biti za rabo. Mati, ali greste z menoj?“

„Sedaj ne utegnem, moram pogledati domov, kako mi skrbé za živad. Pridem pa, kadar bo prilika. Potolaži se in lepo skrbi za Jožka: sedaj mu nisi samo mati, temveč tudi oča.“

Razšli so se, in soba pri Kremžarju je bila zopet prazna in pusta.

Ko je Janez došel v bolnišnico, začel se mu je šele pravi dolgčas. Tovariš, občinski sluga, ga je izročil strežajem, kateri so ga položili na mehko posteljo. Iz govorjenja in vzdihovanja je spoznal, da je bilo okrog njega več ljudij, razumel pa ni nikogar, ker so govorili nemški. Le jeden človek tik njegove postelje je začel govoriti slovenski in s tem se je pozneje včasih pogovarjal. Bil je tudi bolnik, Slovenec iz spodnjega Štajerja.

Dolgi so bili dnevi, še daljše pa so bile noči.

„Nocoj sta bili menda dve noči vkup“, reče nekega jutra tovarišu. „Tako dolgo je bilo, da se mi je zdelo, kakor bi ne hotelo minuti.“

„Meni pa ne, jaz sem dobro spal“, odvrne tovariš.

„Oh, jaz ne morem spati ves čas, odkar sem se potolkel. Zmerom mi gre po glavi ta nesreča, najbolj pa me grize, da sem kriv smrti tovariševe. Ko tako premišljujem, začnem moliti za njegovo dušo, in to me umiri. Veš kaj, ali imajo tukaj duhovnika, da bi se izpovedal?“

„Da, še včeraj je bil tu, pa ti ga nisi mogel videti. Tukaj v bolnišnici stanuje mašnik in je nalašč za to, da bolnike oskrbuje s sv. zakramenti. Zna dobro tudi slovenski, lahko se bodeda zmenila. Če hočeš, bom pa jaz povedal tvojo željo usmiljeni sestri, katera nam streže: kmalu bo tukaj!“

„Danes še ne“, odgovori Janez. „Za jutri bi prosil, da se po noči bolje pripravim.“

Drugo jutro je prejel Janez sv. zakramente tako pobožno, kakor nikoli prej. Saj je pa tudi celo noč premolil v ta namen, da se ga Bog usmili — skesanega grešnika. Sedaj je mirneje prenašal svoje bolečine, čas pa si je krajšal z molitvijo, kadar je bilo tiho okoli njega.

Tako je minulo več tednov. Rane na rokah so se mu precěj zacelile, tudi glava je bila manj boleča. Le kadar so mu zdravniki obveze preminjali in se dotikali z zdravili ali raznim orodjem ran, takrat so se bolečine ponovile. Tega se je že naprej bal, da je ves trepetal, kadar je slišal zdravnika.

Neko jutro, ko so mu odvezali obvezo raz oči, videl je zopet razločno. Oko mu je namreč ozdravelo. Kako se mu je čudno zdelo, da je videl v dolgo črno haljo zavitega moža, ki mu je prenavljal obvezo. Janez je mislil, da je kak duhovnik; le brada in brke se niso vjemale s to mislijo.

„Ali že kaj vidite?“ vpraša zdravnik Janeza v slabi slovenščini.

„Danes že precěj vidim“, odgovori Janez vesel, da se mu je vrnil vsaj jeden čut. „Ljubo oko, koliko si ti vredno! Človek res ne vé tega, dokler je zdrav.“

Ko odide zdravnik, pustivši mu oko neobvezano, začne Janez gledati okoli sebe. Velika sobana ima po vrsti bele postelje, zadaj za njimi pa stoji pri vsaki velik lesen — križ, kakor bi bilo to na pokopališču. Groza je stresla Janeza ob tem pogledu. „Res, da smo obsojeni vsi v smrt, ali tukaj pa menda ne bomo vsi umrli“, tako si je mislil.

„Kaj pa pomenijo ti-le križi ob posteljah?“ vpraša svojega tovariša, katerega je sedaj videl, moža postarnega in tudi — kruljevega.

„Križi“, pojasnjeval je tovariš, „prav za prav služijo v to, da se ondi obesi listek z imenom bolnikovim, zraven pa je zapisana tudi bolezen. Tega treba zdravnikom, da se ne zmotijo pri zdravilih. Bolnikom pa pomenijo križi, naj mislijo na smrt in naj udano prenašajo svojo bolezen, kakor je težki križ voljno nesel pred nami naš Odrešenik. On jedini je nam siromakom najboljša tolažba za ta svet, pa upanje za večnost.“

Tovariš umolkne in polagoma zadremlje. Janez pa z očesom gleda novo življenje, katerega si dočakati — ni več upal.

X.

„Kak dolgo se brani ta mož korenjak?“

„Tak dolgo se brani,
Da smrt ga zagrabi;
Naglo postane mrzel —
kostenjak.“

Národna.

Minula je zima, dolga in težavna, da se je je vse naveličalo. Toliko radostneje je vse pozdravljalo ljubo pomlad.

Veselo je pozdravljala pomlad tudi vdova Lenka, ki je kmalu po pogrebu moževem nevarno zbolela.

Stanovala je pri svojih stariših, kake pol ure hoda od Brigove, tam v Breznikovi koči. S seboj je vzela oba otroka; le babica ni hotela ž njo od svoje stare kočice. „Tukaj sem preživela celo večerko svojega življenja, naj ostanem tam do noči!“ govorila je, ko jo je Lenka vabila s seboj. Martinov brat, ki je služil v Brigovi, odkupil je od Lenke pravico do kočice ter se preselil k materi.

Za hrano Lenki še ni bilo preveč hudo. Nekaj je imel Martin v kamenolomu zaslužnega, nekoliko drobiža pa sta imela še doma. Najboljše pa je še bilo, da se je bil Martin vpisal v ravnokar ustanovljeno zavarovalnico zoper nezgode delavcev. Tam so odmerili za njo in za vzrejo otrok primerno podporo, katero je prejemale vsak mesec. Skrb za vsakdanji kruh je torej ni nadlegovala, prišla je druga. Huda bolezen jo je napadla in stiskala več tednov. Mislili so že vsi, da ne ozdravi več; toda skrbna postrežba materina jo je spravila na noge.

Jasno pomladno jutro je. Ljudje so večinoma na polju, kjer razvažajo gnoj, orjejo in branajo zemljo. Tam na pašniku vse miglja drobnice, zraven pa si dela pastirček kratek čas z novo piščalko iz lubja. Njegovo piskanje se meša z žvrgolenjem ptic in meketanjem ovac; zraven se glasi zvonček, ki ga nosi na vratu koza rogačka.

Pri Breznikovi koči je danes vse tiho. Oče je že zgodaj odšel na pilo, mati pa je šla gospodarjevim pomagat na polje. Ostala je Lenka sama z otrokoma doma. Manjši še spi v zibelki, starejši pa sedi poleg matere, katera šiva pri mizi. Ker je vreme prijetno, odprla je Lenka okno, da se majhna sobica prezrači.

Deček radoveden gleda skozi okno. Tu opazi ščinkovca, ki trga s kljunčkom drobni mah na veji stare hruške, da si znaša gnezdo. „Mama, glejte, glejte“, kliče deček, „kaj le dela oni ptiček?“

„Gnezdo si dela, da bode zibelka za mlade ptičke“, odvrne mati.

„Kje pa imajo ptički očeta?“ vprašuje v otroški domišljiji.

„Vsi imamo očeta tam-le gori v nebesih“, odgovori mati skoraj nevoljna nad radovednostjo dečkovo.

Med tem potrka nekdo na vrata. „Le noter!“ oglasi se Lenka.

V sobico stopi kruljev siromak z majhnim dečkom vred. Po navadnem pozdravu vpraša:

„Ali tukaj stanuje Martinova žena Lenka?“

„Tukaj res; kaj ji pa hočete?“ odvrne Lenka preplašena.

„Rad bi jo nekaj lepo prosil.“

„Jaz sem tista; ali mene ne morete veliko prositi, ker sem sama ubožna.“

Ubožec bolje pogleda s slabim svojim očesom in vzklikne:

„Glej jo, glej, kako sva se premenila! Jaz sem Janez, kamenar, tovariš tvojega moža, katerega sem pahnil v grob. Nisem te prišel prosit darú, še več sem prišel prosit, namreč odpuščanja. Lenka, ali mi moreš odpustiti?“

Sedaj šele Lenka bolje pogleda in v razdrapanem licu komaj spozna prejšnjega kamenarja Janeza. Vsa zavzeta reče: „Torej pa le še nisi umrl v bolnišnici, kakor so ljudje govorili!“

„Ni bila še volja božja, ker Bog hoče, da se grešnik pokorí na svetu.“

Govorila sta dolgo o groznem položaju Janezovem. Ko se je bližal poldan, vstane Janez in reče:

„Sedaj pa srečno, draga Lenka! Bog ti stotero povrne tvoje usmiljenje, da si mi odpustila! Morava domov k južini, potem pa greva še na pokopališče molit na grob Martinov. To bodi sedaj moje vsakdanje opravilo, saj drugega itak ne morem. Moliti hočem ondi, kjer spi moj tovariš in pa gnijó moje roke. Zdi se mi, da me vabijo za seboj, čutim se slabega.“

Kamenar je podal Lenki roko, a ta je bila — mrzla in neobčutljiva. Naredili so mu bili umetno roko, katere prste so privezali h

kitam na roki. Tako je za silo mogel prijeti kaj lahkega, n. pr. žlico ali na potu držati malo paličko.

Šla sta potem nazaj v Brigovo, kjer mu je občina pri Kremžarju zopet najela stanovanje. Koča njegova je bila namreč med tem prodana drugemu delavcu. Le nekaj odškodnine je še ostalo Janezu, ko je došel domov, nekaj pa se je bilo porabilo za ženo in otroka. Sreča je bila tudi zanj, da je bil zavarovan zoper nezgode, kjer se mu je odmerila pomoč za silo.

Žena je bila sedaj vsa drugačna, to pa največ radi grožnje županove. „Ako ne boš lepo ravnala z m ožem“, zapretil je župan, „in skrbela za otroka, pošljemo moža v hiralnico, dečka pa vzamemo v izrejo. Tedaj pa ne dobiš rujava krajarja v roke ti, da si zapomniš!“

Janez je pohajal s sinkom vred od kmeta do kmeta. To je storil največ radi dolgega časa. Vendar je rad videl, ako mu je radodarna kmetica podelila kaj v torbo. „Med udi mi je še najzvestejši želodec, kateri melje po navadi, kakor se ne bi bilo nič zgodilo“, govoril je, kadar mu je postrežljiva roka tlačila kaj v torbo. Sploh se je vsem smilil. Vaški otročaji so ga vedno nadlegovali za pravljice, sosedi so mu radi odpirali vrata in pogosto podarili tudi kaj okroglega za pijačo. Pil je namreč še zmeraj rad.

Posebno je bil Janez odslej vremenski prerok. Kadar se je namreč vreme namerjalo prevreči na slabo, čutil je na rokah in na glavi hudo trganje. Takrat je pravil sosedom: „Danes pa le brzo spravlajte domov, jutri bo dež!“ Ker se navadno v tem ni motil, slušali so ga kmetje in mu še rajši kaj podarili.

Tako je minulo poletje, da ljudje skoraj niso vedeli kdaj. Bilo je meseca listopada na god sv. Lenarta, patrona bližnje podružnice. Ta stoji na majhnem holmu blizu vasi, tik nje pa je pokopališče. Ljudje spoštujejo to cerkvico ter se radi zatekajo tje z zaupanjem do svetnika, kateremu se radi priporočajo posebno v boleznih. Žal, da je v tem času navadno slabo vreme, da ljudje težko dohajajo od daleč. Letos je sicer še kopno, ali mokrotna megla je storila zemljo vlažno, na to pa je po noči zmrznilo. Pota so, kakor bi jih okoval s steklom; v stermini je jako nevarno. Vendar se je zbralo pri cerkvici precej ljudstva. Po duhovnem opraviilu se je razkropila večina ljudij hitro domov, zlasti ker jih je opihaval mrzli krivec. Nekaj se jih je pa napotilo na pokopališče, da nekoliko pomolijo na gomilah. Med drugimi je došel sem tudi Janez z dečkom. Oba sta pokleknila na gomilo Martinovo.

Bilo je poldne. Pri Mraku tik okrogle mize za pečjo je sedelo par pivcev-žganjarjev. Kar

prihiti v sobo cerkvenik Janez ter naglo pokliče nekaj pijače. „Morava z gospodom hitro na izpoved doli h Kebru. Kremžarjev Janez se je baje zopet pobil.“

„A — a!“ začudi se jeden pivcev. „Ko sem ga pa še davi videl doli pri cerkvi.“

„V cerkvi je res bil, potem sta pa šla z dečkom po stezi tje proti Kebru. Nakrat pa se mu je spolznilo tam v bregu, da je kôtal doli v jarek. Pobil se je baje tako, da se ne zaveda. Dajte mi hitro kozarček ‚zelenega‘, da me bo manj mrazilo!“

Cerkvenik je govoril resnico. Ko dojdeta z gospodom župnikom h Kebru, najdeta v družinski sobi na slamnati postelji siromaka Janeza v nezavesti. Potolkel si je ob padcu zopet glavo in dobil mnogo ran. Potem se je navrh še prehladil, ker ni bilo kmalu ljudij, da bi ga spravili na gorko. Dečko je vpil in javkal okoli njega tam v mokrem jarku, dokler ni naposled prišel gledat Kebrov hlapec, kaj se je zgodilo. Ta šele je priklical ljudi, da so ga nesli domov h Kebru, kamor je bilo najbližje.

Ker se mu zavest ni vrnila, podelil mu je duhovnik samo poslednje svetstvo, molil nekaj časa in potem odšel.

Kmalu na to prihiti zdravnik Kremen, kateri ga je izkušal zdramiti z zdravili, a bilo je brez uspeha.

„Prepozno je, preveč je dobil“, govoril je zdravnik, ko ga je bil preiskal. „Možgani so so se mu pri padcu pretresli in tudi stare rane so se mu odprle. Skrbite zanj, kakor se mu spodobi za — smrt!“

Drugo jutro je zazvonilo v Brigovi in nanzanjalo, da je preminul kamenar Janez. Ljudje so se čudili rekoč: „Prej je toliko prestal, pa še ni umrl; sedaj ga je pa na kratkem vzelo!“

Čez par dnij so ga pokopali. Vsled slabega vremena se je pogreba udeležilo le malo ljudij in še ti so se kmalu razšli. Najbolj je ob grobu jokal mali deček, kateri je bil že toliko pameten, da je spoznal, koga je izgubil.

Kakor da veter raznese listje v jeseni, razpršila se je ta družina. Moža so pokopali, žena Katra se je kmalu potem preselila preko Pohorja v trg M., kjer je imela mater; dečka pa je vzel za rejenca oče župan, ker se mu je sirota smilil. „Tega hočemo vzgojiti, kakor je potrebno kristijanu, da bo kdaj kaj prida človek. Bog vé, kakšen bi bil, ako gre z materjo in pride v tuje roke!“

Govorilo se je o Janezu še mnogo po Brigovi. Zlasti stari Homec je imel mogočno besedo. Kadar je imel tam pri Mraku dovolj pijače, rad je pripovedoval celo zgodbo nesrečnega kamenarja.

Ob Balkanu.

(Spomini iz Bolgarije. — Spisal Jos. Repina.)

(Dalje.)

O stvari, katera je nas ali prav za prav mene pripeljala v selo, mu sedaj še nisem nič omenil, ker se ni posebno mudilo in ker ni bil pravi čas za to: duhovi še niso bili do dobra pomirjeni, in množica se je morala prej popolnoma raziti in razgubiti, da ostane naša stvar tajna in da nas nihče ne bo nadlegoval; vedel sem, da se bo župan — po domači šegi — sedaj najprvo pobrinil, da se nam, njegovim gostom, pripravi dostojen zajutrek, zatem pa se razrešijo druga vprašanja. Razven tega sem namerjal Ilijo, akoprav sem mu verjel, da si je jetnika dobro zavaroval, takoj zopet poslati k njima, ker je bil vsak slučaj mogoč, a hotel sem biti brez skrbi.

Najprvo je bilo treba oskrbeti konje. Vsi trije razven Ilijinega — ki se je ošabno izprehajal pred hanom. — so bili v hanu in delali napotje, stikaje med posodami po ognjišču in policah. Španjol in Francoz sta bila namreč v diru in v skoku pridrvila skozi polomljena

vrata, ko so se me baš lotili napadalci; kar nista takrat podrla konja, razpršila sta jaka jezdeca, kričé in suvaje na desno in levo gosto natlačene „vojščake“; sploh menda ni nikdar nihče tako hitro zmagal, kakor sta onadva; jedva ju je zagledal posameznik, — že je bežal. Celi boj ali bolje pretep ni trajal niti jedno minuto. Nikdar ne pozabim dolgega in suhega Turčina z velikanskim turbanom na glavi, ki je bil baš v tretje sprožil petelina, a se mu nikakor ni hotel užgati stari pihalnik, obsojen, da prevrta meni prsi, in zopet napel nevarno strelno orožje, da v četrtič poskusi svojo srečo, a v istem hipu je dobil od Julesa sunek v hrbet; — kako se je siromak plašno ozrl in zroč za seboj nenadoma jezdeca, tako se prestrašil, da mu je turban kakor blisek zletel z glave, a se kmalu osrčil in stisnivši nepokorno poleno pod pazduho, jo ubral z zakrivljenim hrbtom pod milo nebo.

Naprosil sem župana, da spravi konje v hlev in jih nakrmi, kar je tudi z veseljem storil;

mož je bil sedaj krotek kakor ovčica in čez mero vljuden. Hudo mu je bilo menda, da se je dal zastran mene tako premotiti, in izkušal je to svojo napako kolikor možno popraviti in poravnati; to je že v značaju Bolgarja, da je miroljuben mnogo bolj nego bojevit in da si išče prijatelja v vsakem človeku, bodisi iz sebičnosti ali zaradi sile.

Šel sem za njim na dvorišče, da si ogledam njega kakovost in lego; bilo je res obdano z visokim plotom in mejilo z južno stranico ob log, ki pa ni bil drugega, kakor skrajni konec gozda, kjer smo ostavili jetnika; in to je bilo zame važno, ker je kakor nalašč služilo mojim namenom. Iztaknil sem v plotu tudi vratca.

Vrnivši se v han, sem našel tovariša sloko zleknjena po slamnatih odejah, razprostrtih po širokih klopéh, ki so stale v kotu nasproti ognjišča.

„He, monsieur!“ klical me je Jules in se še bolj raztegnil. „Le sèm, da se odpočijete od vročega boja; dobra nimfa ali vila nam je napravila izvrstno ležišče, mehko in prijetno. — Da sva s Pedrom tako blatna in zavaljana, je nikakor ni ženiralo; sploh so dame tu mnogo nežnočutnejše nego pri nas v Franciji!“

Z zadnjimi besedami me je opozoril na svojo zunanost. Ali sem se motil? Bil je v isti obleki kakor pri kolibah! Čudeč se sem zrl nanj, kar mu tudi ni ostalo prikrito, zakaj dejal je smeje se:

„Ste iznenajeni, da sem še v stari koži, kaj ne? Saj sem se moral pa tudi dosti premagovati! Vraga! tak, pa med človeško družbo, to ni kar tako. No, prišel sem bil do zaključka, da je morda romantično, ako sem v lopovski obleki, in to je vzrok, da se nisem prelevil; — veste, malo romantike tiči v meni. Poleg tega se mi ni ljubilo preoblačiti se, in slednjič nisem več utegnil, ker ste jeli tu v vasi streljati in sem moral na boj. Sedaj vidim, da je jednako, kakoršen sem, da, ljudje me še nekako bolj rešpektirajo. Čudna dežela to! Kar bi pri nas povzročalo hrum in šum, krik in vik, — je tu vsakdanje. Med preprostim ljudstvom je vse prijetnejše kakor po salonih! — No, ali ne bodete sedli?“

„Moram preje Iliji nekaj naročiti.“

„Ga slišite, kako pridiguje? Stavim, kolikor hočete: on vam še naredi, da vas pride cela vas na kolenih prosit odpuščanja!“

Deset korakov od hana je stal vzravn na velikem kamenu Ilija, obdan menda od vseh vaščanov, ki so radovedno strmeli vanj, in glasno, a počasi govoril, — kakor je bila njegova navada, da je bila beseda večje moči — imajoč desnico oprto ob nož za pasom, levico pa povzdignjeno patetično proti nebu.

Baš sedaj, ko sem stopil iz hana, obsipal je svoje poslušalce z malo laskavimi izrazi: „Nevihta pretekle noči vam je zanesla v prazno lobanjo blato in gnoj in vam udušila zadnji pametni premislek, da ste bili kakor ovce, ki druga za drugo poskačejo za ovnom-vodnikom, če ta strmoglavi v prepad. Vaš oven-vodnik, tolsti župan, zažene se s svojo debelo bučo v lužo bedastega mnenja, da je moj gospodin kesedžija, in vi tepci seveda tudi takoj pomočite svoje puhle glave tje, kamor bi le za pičico pameten človek nikdar ne hotel. Glupci! Sedaj, ko ste jih dobili po plečih, vam je žal, a prej niste utegnili preudariti, je-li misel, ki se je najprvo porodila v maščobi tópe glave tolstega župana, prava misel. Pravite, da se vam je moj gospodin zdel podoben kesedžiji Marku; — pri vseh vragovih pekla, taka nezmisel! Moj gospodin — in podoben tolovaju! Prej je možno, da je solnce mesec, ali Balkan morje, kakor pa to! Razumete? Semkaj, pred-me naj pride tisti, ki se le trenutek upa dvomiti, da je moj gospodin najboljši človek na svetu! Vse kosti mu polomim, da bo pomnil na veke, kdaj sem ga držal v pesteh, jaz, djado Ilija, kateri sem nesel na svojem hrbtu tristo in petdeset kil težko blagajno sto korakov daleč!“

Zamahnil je z rokama, kakor da že res koga objema, in divje gledal po okrog sebe stoječih. Tu je bilo vse tiho in nemo, le tu in tam je kdo svojemu sosedu kaj pošepetal na uho. Ilija pa je nadaljeval:

„In ne gledé na to, da je to smatranje naravnost blazno, je-li sploh misliti, da prijezdi tak grozovit hudodelec, kakor je bajè kesedžija Marko, ob belem dnevu mirno v vaše selo ter celó povprašuje po županu, o katerem vé, da ima oblast in ukaz takoj prijeti ga? He, ali je to misliti? In, ali je na svetu jeden sam momák, ki ima siv klobuk s širokimi okraji in jezdi vranca? Na tisoče jih je, sosebno tujcev, prihajajočih v naše kraje, ki nosijo jednake klobuke, da jih varujejo pekočih solnčnih žarkov. Vrancev pa je pri vas dovolj. — To bi bili morali premisliti in ne bi bili zakrivili, da je jeden izmed vas mrtev, dva ranjena in nekaj drugih več ali manj pobitih; sicer pa to popolnoma zaslužite, zakaj strašno ste razžalili mojega gospodina, kateri bo celo zadevo preiskal in najhujše razgrajalce dal kaznovati; vaš tolsti župan pa bo toliko časa sedel v temnici, da shujša do kostij in se odvadi smatrati mojega gospodina tolovajem. Glejte! moj nedolžni gospodin bi bil sedaj mrtev, v prah poteptan pod vašimi grešnimi nogami, s krvjo oblit in razmesarjen, da mu nismo pravočasno prihiteli na pomoč. Toda povem vam: da se je imelo to zgoditi, tedaj bi vam zapalili selo na vseh

koncéh, vas same pa zgnali v plamen, da bi poginili ondi liki strupena golazen; le kup pepela in ožgano tramovje naj bi še pričalo, da je stalo tu nekdanje slavno selo Dušva, kjer so pa živeli ljudje brez možgan . . . Sram me je, da moram to reči o svojih rojakih, na katere sem bil doslej vedno ponošen; sram me je, da bo nekdanje moj gospodin, vrnivši se v domovino, svojcem moral dejati: „Obiskal sem brata Bolgarja, a ni me sprejel gostoljubno pod streho, pač pa je planil na-me ko ljuta zver, da omoči svoj hlepečji jezik v bratski krvi!“ Sram me je, da bo ta klic vaše sramote odmeval po vseh mestih in selih, koder prebivajo bratje naši Slovani! Kaj poredko o vas? Da je Bolgar divjak, surove nravi, krvoločni in grozoviti kakor azijski barbar! In vi! Ali se ne boste prevelikega srama zarili v zemljo kakor miši? Ali ne boste bežali v šumo, kakor zavrženi Kajni, ki je ubil svojega brata . . .? Ne, ne smete pripustiti, ako je le količkaj čuta časti in ponosa v vaših srcih, marveč skrbeti morate, da ostane vaše ime častno in neomadeževano pred svetom! Zato vas pozivljem, da izvolite iz svoje srede tri može, ki bodo v imenu vseh mojega gospodina prosili odpustitja, da pozabi, kar je doživel tu; jaz pa, djado Ilija, najsilovitejši pesnik in skladatelj, kateri sem nesel na svojem hrbtu tristo in petdeset kil težko blagajno sto korakov daleč in ki sem njega prijatelj, hočem darovati par besedij za vas, da vas usliši. Govoril sem!“

Ozrl se je še jedenkrat kakor sokol po množici in stopil raz kamen. Učinek njegovega govora je bil različen: jedni so se živahno pomenkovali, drugi so se držali kisló, da se ni dalo razločiti, ali so potrjeni ali jezni; večina pa se je jela razgubljati v hiše. Stavim, da jih je bilo mnogo, ki Ilije niti razumeli niso —, a Iliji se nisem mogel dovolj načuditi; kaj pomeni čut časti, Slovanstvo itd., to jim ni bilo znano, — kultura se jih še ni bila dotaknila. Da bi radi jednega samega človeka toliko ljudij slabo mislilo o njih, to se jim je najbrže zdelo neverjetno. Kar se jim je pretilo o kazni, — no, to jim je bila deveta briga; poznali so razmere v svoji deželi dobro. Zato se nekateri niso zmenili ni za-me, ni za Ilijo več, ampak jo kar pobrali domov. (Sevé so bili to večinoma Turki; — kaj pa je Turku človekoljubje, kaj Slovan?!) Nekaj pak jih je ostalo in ti so bili izvestno voljni, spraviti se z menoj. No, meni je bilo jednako, kaj so ukrepali, da so me le pustili pri miru. Sploh se jim ni bilo bati, da bi se kdaj obistinilo, kar jim je našteval Ilija; — tak Bolgarstvu opasen človek pač nisem! Nasprotno: ljubim in ljubil bom Bolgarja izmed vseh Slovanov naj-

bolj, uprav, ker je jednat in značajan, a tako malo poznan. Sicer pa: kaj je imel značaj Bolgarja pri tem opraviti, če me je zamenjaval s hudodelcem? Nič; toda Ilija je baš tu, trkaje na čut časti in ponos svojih poslušalcev, razmetal svoje mreže, da doseže svoj namen: pokazati svojo ljubezen do mene s tem, da poniža one, mene pa povzdigne k slavi. Danes sem šele dobro spoznal, kako sem mu bil pri srcu. — Vsled te svoje ljubezni je tudi v govoru tako vsestransko pretiraval.

„Gospodine, ozmerjal sem jih pošteno“, dejal je Ilija, stopivši k meni, in mi podal desnico. „Upam, da sem slehernemu napačno mnenje o tebi izbil iz glave.“

„Hvala ti! Konec tvojega govora sem sam čul; — govornik si izvrsten!“ Dobro mu je délo, da sem ga pohvalil. „A omenil si bil nekoga, da je mrtev?“

„Da; pozvedovavšemu najprej, kako se je vse dogajalo, so mi povedali, da je sin županov izpod podstrešja hana ustrelil starega prosjaka, a da je krogla veljala tebi! — onega so odnesli v bližnjo kolibo.“

„Siromak; plačal bom pogreb jaz. Sicer ni nihče poškodovan?“

„Razven obeh Turkov, ki sta ju podrla ti in gospodin Pedro, nihče znatno. Brez kake otekline ali kakega utiska pa je malokdo; gospodin Jules je bajè strašno udrihal, večinoma s pestjo in to le po glavah, a stresel je tudi kar za lase; njega črnec pa je neki prav umetnik v brcanju: pohodil je med drugimi dva psa in jednega prašiča. Pridirjala pa sta oba s tako silo, da je vsakdo ménil, da je cela četa jezdecev; zato je vse bežalo. Kako sta pa tudi šla po gozdu, — kar zemlja je bobnela. Veš, gospodine, jaz bi bil tudi takoj ž njima prijezdil, a moral sem preje nadležnima jetnikoma zamašiti usta, če ne bi bila celi svet priklicala; to me je tolikanj zamudilo, da sem prišel prepozno. — Strašno me jezi!“

„No, imel si i potem dovolj opravka. Bodo dino zadovoljni, da je šlo vse po sreči. Idi sedaj z menoj na dvorišče!“

Šla sva k plotu, kjer sem mu pokazal najdena vratca.

„Tu skozi“, sem dejal, „ju bova spravila v hlev. Ko prispeš semkaj, zabrlizgaj na mojo piščalko, da ti pridem pomagat. A pazi, da te nihče ne vidi; gozd te bo že zadosti varoval. Županu ne razkrijem dogodkov minule noči, predno bodeta zločinca v njegovi hiši.“

Zajezdil je in oddirjal, jaz pak sem krenil nazaj v han. Tu so se pridno vršile priprave k zajutрку. Pri ognjišču je vrtela na ražnju domača hči — brhko črnolaso dekle — kokoš, poleg nje pa je oče župan rezal in pokladal

na lesene krožnike lepo rumene kose sira; tovariša sta se polglasno pogovarjala, pušča svalčice. Na pragu sta sedela ranjena Turka z obvezanima glavama, srkaje črno kavo; gledala me nista baš prijazno.

Stegnil sem utrujene ude po širokem ležišču in si zapalil smodčico.

„Carajo!“ zdehal je Pedro. „Strašno sem zaspan; malo počitka bi se mi sila prileglo. Vam ne?“

„Vprašate!“

„Po zajutрку moramo malo leči v travo, da se popravimo.“

„In Trojan?“

„Ravno radi Trojana morate malo spati; midva z Julesom prespiva lahko celi popoldan, dok se vi ne vrnete. Mene ni skrb, da bi nam jo Grk unesel; v Trojan je na vsak način šel, in ondi zveste, kam ga je dalje povêdla pot —“

„Prej se ne vrnem, da imam povoljno poročilo.“

„Saj se tudi popolnoma na vas zanašam! — In če nam je ta jedenkrat znana, potem je naš, in če je že sto milj oddaljen. Ali se nam torej mudi? — Lahko si predstavljate, kako sem nestrpen, da dobim, kar iščem osemnajst let! A sedaj sem miren, ker vem dobro, da zmagam z vašo pomočjo.“

„Jako laskavo!“

„Prav nič; vi mi poveste, kje je Haronis, in to je toliko, kakor da mi izročite njega samega. — Glejte, obiskovalci prihajajo!“

Troje mož je vstopilo in se mi bližalo. Jeden, lepo vzrastel mladenič prikupljivega obraza, stopil je za korak naprej, dočim sta njegova spremljevalca obstala na mestu, in dejal s prijaznim, polnim glasom:

„Gospodine tujec! Žal nam je, da si bil žrtva velike pomote. V imenu vseh, ki smo prej besneli proti tebi, te prosim, oprostí nam preneglo ravnanje! Tu ti izročam samokres!“

Privlekel je izza pasa moj revolver in ga položil pred-me. Lahno se nato poklonivši so molčé odkorakali. Rad bi se bil nekoliko ž njimi pomenil, a njihovo ponosno vedenje me je napotilo, da sem jih pustil iti brez odgovora. Sploh so mi pa dovolj jasno pokazali, da jim ni za pogovor. Bral sem jim raz obraz, koliko notranjega boja jih je stalo, predno so se uklonili glasu svoje vesti in se ponižali pred menoj. Sicer mi je njihov nastop jako ugajal: Ponosen bodi Slovan! „Ošabni kot purani!“ zagodrnjal je Francoz, nevoljno zroč za njimi. „Razumel sicer nisem nič, a vem, kaj je bilo. Kakor da se je njim godila krivica! Jaz bi jih bil oštel, da bi se jim lasje ježili! Jaz jim nikdar ne odpustim! Škoda, da nisem izdatneje udrihal . . .“

Zajutrek je bil gotov. S podkrižanimi nogami smo posedli v krogu, z nami po ondotni šegi tudi župan in županja, sin in hči, in segli po raznovrstnih jedilih in pijačah; zajutrkovali smo bogato: kuretino, jagnjeta, meso, sir, sočivje, ovočje, vino in kavo. — Župan se je hotel izkazati! Bili smo vsi najboljše volje; hišni oče se je polastil mene, Pedro se je s svojimi kosi bolgarščine boril z materjo in sinom, Francoz — galantni chevalier — se je sevé zabaval z mladenko; vsak hip sem mu moral povedati drugo bolgarsko besedo, da jo je potem porabil pri svojih dovtipih, krasno sestavljenih iz štirih jezikov; šel mu pa je tisto urico težki slovanski jezik v glavo, da še nikdar tako!

Z dvorišča sèm je zazvenel pritajen pisk.

Hitel sem venkaj in k plotu; dvorišče je bilo prazno, — prebivalci vsi v hanu. Med drevjem je stal Ilija s svojo „prtljago“. Naglo sva imela konje v hlevu, jetnika in mrliča pa v mrvi nad hlevom. Ilija je ostal pri njih in se lotil Taraleževe zapuščine; na mojo ponudbo, da mu prinesem od našega zajutřka, je izjavil, da ne potrebuje ničesar, rakija in malo sira mu zadošča popolnoma.

Čas je bil sedaj, da sem povedal županu o naši zadevi. Omenivši tatvino v Plovdivu in dogodek pri monastiru le kratko, sem risal in opisal dogodke v votlini natančno in obširno; kar sevé ni spadalo semkaj ali ni bilo važnosti gledé Pintevega in Hristovega čina, sem skrbno zamolčal: tako Pedrovo postopanje nasproti Haronisu in naš namen, slediti temu. Moj debeli sosed me je ves čas pripovedovanja pazljivo poslušal; tu in tam, kjer je bilo zanj posebno zanimivo, je tudi zadovoljno zakrulil ali spravil drug „nečloveški“ glas iz sebe, naznanjajoč mi s tem, da je z dušo in telesom pri stvari, vedno, brez presledka pa je mašil v zevajoča usta ogromne kose, da sem se ob pogledu slehernega nehoté stresel, in grizel in cmokal in zvečil, da so mu stale debele solze v smehljajočih se očescih; vmes pa se je pridno zalival z vinom. Očividno je bilo, da je moja povest jako dobrodejno vplivala na njegov želodec.

Pravil sem baš o Grkovem begu, ko me je nenadoma prekinil:

„In pobegnil je samo on?“

„Da.“

„Njegova pajdaša ne?“

„Ne.“

Nakremžil je obraz, a nadaljeval: „Sta torej v vaši oblasti?“

„Seveda.“

„In kaj bodeta ž njima-ve?“

Aha! ‚ve‘ je bil že zopet tukaj; rabil ga je menda le pri posebnih okoliščinah, kadar se je ogrel ali vznemiril. Čakal je nestrpnno odgovora.

„Privedemo ju k tebi, da ju potem izročiš okrajnemu sodišču“, dejal sem malomarno.

Strahú je kar okamenel. Pol funta težki založaj mu je padel iz ust in se zatrkjal preko

trebuščka v kupico vina. A hitro se je jel drgniti sem ter tje po sedežu in se praskati za ušesi.

Vprašal je tedaj leno:

„A zakaj vi sami tega ne storite-ve?“

Pred nevihto. (Fotograf. S. Magolič.)

„Ker nikakor ne utegnemo, in ker moramo itak mrtveca pokopati v vašem selu, smo vzeli seboj še ubijalca.“

„Hm, pa pokopajte tu mrtveca-ve, a z onima jezdite dalje v Sevljevo!“

„Dom in svet“ 1897, št. 16.

„Sem ti že rekel, da ne utegnemo! — To je tvoja skrb in dolžnost.“

„Pa bode te morali biti zaslišani kot pričev!“

„Dobiš našo izpoved pismeno.“

„Sitno, jako sitno . . . A kje imate sedaj jetnika-ve?“

„Nad tvojim hlevom v senu.“

Radost ga je prešinila, in hlastno je ponavljal:

„Hlevom . . . v senu . . . Res?“

„Ali se ti hočem lagati?“

„O Bože! to je izvrstno, izvrstno! In kdaj ste ju spravili tje, da nisem ni videl, ni vedel?“

„Ravnokar, ko sem se odstranil za nekaj minut; in sicer jaz in moj sluga, ki je prišel ž njima po gozdu.“

„In mrlič?“

„Je tudi ondi.“

„Pa ste ravnali kar na tihem in brez mene, ki bi bil tako rad pomagal“, tožil je očitaje.

„Nismo te hoteli motiti in nadlegovati. Skrivaj pa, da nismo provzročili vrvenja pri ljudeh.“

„Da, to je ravno izvrstno, izvrstno! Moji občani so vroče krvi in bi se znali vzdigniti, da delajo tako tujci z domačinoma . . . Sedaj nihče nič ne sluti o tem! — Pa, kdaj bo pogreb?“

„Kadar ti hočeš.“

„Po noči v temi?“

„Zakaj ne! Samo pop mora biti zraven.“

„Leži bolan.“

„V istini?“

„Da, da, gospodine! Lahko vsakogar povprašaj!“

„Tedaj brez popa. Kdo bo pogrebec?“

„Moj sin.“

„Sam?“

„Sam, čisto sam, da ostane stvar tajna. Bi bilo takoj nepotrebno govorjenje in besedičenje po selu . . . V temi ga zagrébe!“

„Žalostno, a mora biti. In jetnika?“

„Jutri pokličem orožnike iz Sevlijevega in ž njimi pojdeti. Ta čas pa ju zaprem v svojo varno klet, iz katere je beg nemogoč. Zločestvo se mora kaznovati! Lopova!“ Krčil je pesti in se delal strašno ostrega in jeznega. Možiček se je na vse mogoče načine trudil in hlinil, da bi zakril pred menoj svoja prava čustva, a ni me prevaral, izpregledal sem ga bil že skoz in skoz. Ni mi ušlo, kako zeló se je prestrašil, ko sem se izrekel, da izročam jetnika njemu in kako se je vzradostil, zvedevši, da sta že pod njegovo streho. Zakaj ono in zakaj to, uvidel bo cenjeni čitatelj pozneje. Dovolj za jedenkrat, če vé, da župan ni bil odkrit. — Ker mu nisem zaupal, mu tudi v naslednjem nisem povedal resnice. In to je bilo dobro: ko bi mu bil takrat izdal, da grem v Trojan in ne v Sevlijevo, tedaj bi bil Pedro težko kdaj še videl Grka.

„Še jedno prošnjo imam do tebe“, povzel sem zopet jaz besedo.

„Oj le zapovej! Če je v moji moči, ti srčno rad ustrezem.“ V dokaz svoje naklonjenosti porinil mi je kurje bedro, katero je baš hotel sam použiti, med zobé.

„Popoldne imam opravke v Sevlijevev; ker pa ne maram, da bi vsakdo vedel, da sem tujec, zato se hočem preobleči v vašo narodno nošo, da bom veljal za domačina. Glej, tvoj sin je iste postave in istega života kakor jaz; bi mi li posodil jedno njegovih oblek?“

„Prav rad; in kakor navlašč ima v skrinji pred nekaj dnevi narejeno novo obleko, katere še ni nosil. To ti dam, ker je čedna.“

„Hvala. Moji tovariši ostanejo ta čas pri tebi; ko se povrnem, pa odrinem.“

„Že? . . . Škoda! A vem, da ne utegneta dalje gostovati pri meni. Sedaj idete nazaj na Plovdiv?“

„In od tam proti Carigradu.“

„Dolga pot, a da jo dovršite srečno, hočemo ga še malo piti. — He, Vaba, (tako je bilo ime njegovi ženi) natoči ga še jedno oko na zdravje naših gostov!“

Zabava je postajala živahnejša; napitnicam so sledile razne popevke v bolgarskem, slovenskem, francoskem in španskem jeziku; a do vrhunca je priklopelo veselje, ko je prišel Ilija in nas kratkočasil s svojimi skladbami. O pesmi, o vojni blagajni pak je molčal trdovratno; — premalo je bilo občinstva. — — — — —

Kazalci mojega časomera so zaznamovali tretjo popoldansko uro, ko sem jezdil mimo prvih hiš v vshodnem delu mesteca Trojana. Kdor je videl včeraj ravno tu evropski opravljenega tujca in pa danes bolgarskega jezdeca, ta gotovo ni slutil, da sta ti dve osebi jedna in ista. Ne le da me je obleka vsega izpremenila, nalepil sem si bil na čelo še velik črni obliž, ognivši se s tem popolnoma nevarnosti, da me kdo spozna; tudi konja in sedlo sem imel drugo. Če koga zanima moja zunanost, evo je: Na glavi mi je po strani čepela okrogla čepica iz kožuha črnega ovna in me — nevajenega takega pokrivala — grela, da mi je znoj kapal od las; zgornji život je nosil belo platneno srajco nagubanih rokavov, umetno pretkano in opremljeno z raznobojnimi nitkami, vrhu nje kratek zelenkast telovnik s svetlimi gumbi in zaponkami; ostalo telo je tičalo v širokih, rujavih hlačah, ki so imele dovolj prostora še za dva taka, kakor sem jaz, in ki so bile nad členki nog tesno zapete; obutalo so bile bele, spredaj zakrivljene opanke. Žival moja je bila majhen, a vstrajen sirec bolgarske pasme, ki je prav lepo drobno stopal, a imel to grdo razvado, da je neprenehoma molil jezik iz gobca; nó, naj že bo, da ga le jaz nisem kazal! —

Sedlo je bilo leseno, a pripravno. — Prva moja naloga je bila sedaj, da zvem, kje stoji prodajalnica Hristova; znano mi je bilo le ime „Hristo“ in drugega nič. No, navzlic temu me ni bilo skrb, da bi je ne našel, zakaj v tako majhnem kraju poznajo ljudje drug drugega dobro in povprašati mi je le treba: „Kje biva trgovec, katerega žena je Grkinja?“, pa sem tam. A tega nisem smel, zakaj bal sem se, da bi so-progi Hristovi sami ali celó njenemu bratu ne prišlo kdaj do ušes, da je nekdo pozvedoval po njih; kaj, če je bil brat še v Trojanu? Tedaj bi s tem zakrivil, da bi sam moral pobrati kopita z dolgim nosom, onega pa lepo opozoril na nevarnost, ki mu preti od naše strani. Moral sem torej drugo ukreniti. A kako? Kočljiva točka! Ugibal sem in ugibal . . . Stoj! Mehandžija, znanec Taraležev, mi pomore iz zadrege; po izreku umrlega Taraleža je ta pošten in kreposten človek, nanj se smem zanesti. A kako ga dobim? Kar: „Kje biva mehandžija, ki ima v Eski-Džumai sorodnika?“

Pognal sem konja pred bližnji han (v bolgarskih mestih je vsaka druga ali tretja hiša gostilnica) in zaklical v pivnico:

„He, mehandži, za jeden rubič rakíje!“

Brž sem imel zahtevano pijačo v roki.

„Od kod prihajaš?“ vpraševal je krčmar, mož slokega obraza.

„Iz Dobrodana¹⁾“, sem lagal, Bog mi greh odpusti!

„Kakvá ráбота ti je?“²⁾ Nadležno vprašanje!

„Moj oče me je poslal s pismom do svojega prijatelja, ki je tu nekje krčmar, a pozabil za-znamovati mi ulico in hišo, kjer stanuje; ime njegovo mi je pa med potjo odpadlo. Sedaj utegnem iztikati po njem.“

„Ej, bogme, si pa béden! Ni na pismu nikakega naslova?“

„Nič.“

„Be! slabo. In nimaš nikakega podatka o tem očetovem prijatelju?“

„Hm, hm . . .“ premišljal sem. „Če se ne motim, živé mu v Eski-Džumai sorodniki.“

„A, v Eski-Džumai! To je potem Stojan Tončev, monastirska ulica, broj 15.“

„Da, da Stojan Tončev, sedaj se spominjam. — Blagodarja! Z Bogom!“ Vspodbodel sem sirca in mahala sva jo proti „monastirski ulici“, ki je ležala ob Osmi, torej tam, kjer se je šlo proti selenickijskemu samostanu.

„Številka 15!“ dejal je bil oni. Kmalu sva bila na cilju. Zunaj lepo očejena in pobeljena velika hiša je pričala, da je njen lastnik imovit. Zavil sem okolo vogla na dvorišče in postavil

svojega „dolgojezikega“ v prostorni hlev, sam pa stopil v krčmo. Prva soba je bila skoro napolnjena s pivci, druga prazna; tje sem sedel.

Gostilničar, Stojan Tončev, je bil mož v najboljših letih, krepak in polnoživoten; z okroglega obraza mu je sevala odkritosrčnost, a ob enem neka trda odločnost, ki se je tudi izražala v njegovih besedah. Postregel mi je sam in na moj poziv prisedel k meni. Napeljal sem govor na Asparuha in Taraleža ter se takoj prepričal, da je pred menoj sedeči pravi; poslušal me je mirno, ko sem mu razkladal, kdo in kaj sem pravzaprav, kako sem prišel v dotiko s Taraležem, o njega smrti — tu se mu je zmračilo čelo —, o dozdevnem zakladu, sploh o vsem, kar je bilo zanj vrednosti, le včasih me je prestrigel s kakim vprašanjem.

Ko sem mu vse povedal, je nekaj časa nemo zrl v tla, slednjič pa dejal, majaje z glavo:

„Nikdar ne bi verjel, da je Hristo tak zločinec, ko bi ne bil prepričan, da si govoril popolno resnico. On je zabredel . . .“

„Kakšne so njegove razmere?“

„Bil je nekoč bogat, a razne nezgode v kupčiji so ga spravile na beraško palico. Prodali so mu vse. (Bil je jedini sin pridnega Petra Slavčeva, ki mu je zapustil tolikšno imetje.) Tedaj je izginil za nekaj mesecev iz našega mesta; nihče ni znal, kam se je obrnil. Nena-doma pa se je zopet pokazal, kupil si malo hišo in iz nova pričel trgovati; dva ali tri tedne po svojem prihodu pa je privél na svoj dom lepo in mlado ženo, po rodu Grkinjo. Kje in kako se je seznanil z njo, mi ni znano; dasi sva bila prijatelja in me je večkrat obiskal, ni nikdar nič znil o tem. Vidi se mu pa, da jo ljubi; a ona je vedno nekako otožna. — Imata triletnega sinka.“

„Kako je z njiju kupčijo?“

„Srednje; ne dobro, ne slabo. Pred letom sem mu posodil par tisočakov, in od tedaj mu vspeva malo bolj.“

„Kje je njegovo domovanje?“

„Pred glavno cerkvijo; našel boš napisano ‚Hristo Slavčev‘. Posel tvoj je težaven, a z malo zvižaje in premetenosti moreš doseči povoljen uspeh. Kako misliš začeti?“

„Kupoval bom nekaj malenkostij, med tem pa izkušal izvabiti iz nje, kar želim.“

„A kaj, če njen brat še ni odšel?“

„Ne verjamem, da je še tukaj; tla so mu prevroč.“

„Upaj! — Da se boš pa lahko dalje mudil, nakupi še za-me nekaj rečij, ki jih potrebujem; napišem ti jih na listič.“

„Dobro; jako mi ustrežeš.“

¹⁾ Selišče, severno od Trojana.

²⁾ Kake opravke imaš?

„Nocoj si moj gost —.“

„Obžalujem; jako se mi mudi. Veš, da bo Pedro ves nestrpen.“

„Tedaj dobro opravi! Smili se mi uboga žena, če bo nevedé morala izdati brata, a pomagati ji ne smem in ne morem. Pravo za pravo! Kdo zna, koliko žalega je moral po-

skusiti Pedro. — Radi konja ne skrbi; nakrmim ti ga dobro.“

Dal mi je listič in me spremil do vrat, kjer sem se poslovil od njega.

Bil je človek blag in mil, ki je malo govoril, a tem pridneje mislil. Žal, da mi je bilo nemogoče, dalje občevati ž njim. (Dalje.)

Vzori in boji.

(Po prijateljevih pismih priobčil Jož. Ošaben.)

(Dalje.)

68. Gosposko kosilo. — Zanimivi gostje: Konzul s Krfa; stara baronica. — Hrepenenje po orientalski akademiji in po vshodu. — Dnevni red. — „Sedaj šele vem, koliko so vredne počitnice!“ — Mohamedanska „vera“. — Manzoni: Promessi sposi. — Francosko slovstvo. — Zola. — Nemško slovstvo. — Popoldanski izprehodi.

... malega srpana ...

Dragi oče! Moja „hofmajsterska“ služba se je pričela. Prvo čustvo, ki mi sedaj napolnjuje srce, je hvaležnost. Hvaležen sem Vam, dragi oče, da ste me v minulih letih mojega gimnazijskega življenja — zlasti o počitnicah — privajali finemu, olikanemu vedenju. Kaj bi sedaj počel, da me niste Vi vsega tega naučili! V kakšni zadregi bi bil pri vsakem kosilu, kjer gospôda je vse drugače, kakor mi navadni ljudje! Juho nam deli lepo oblečen služabnik, mesa si ne razrežemo najprej na drobne kosce ter potem šele pojémo, temveč nož v jedni, vilice v drugi roki držeč vsak košček sproti odrežemo, pomočimo v omako ali prikuhe nanj denemo ter zaužijemo. Najmlajši deček se je bil enkrat spozabil, pa si je meso razrezal na drobne kosce. A takoj ga je guvernantka zavrnila in posvarila z zbadljivim vprašanjem: „Ali boš dal to kokošim?“ Oh, kaj bi si bila gospôda pa o meni mislila, ako bi bil jedel kar tako po navadi! Zato se pri vsakem kosilu spomnim Vas, ki ste mi večkrat pravili, da gospôda je „po francosko“. Čisto nič nisem bil v zadregi, ko sem začel tudi jaz „po francosko“ jesti; v par dnevih se mi je celó tako prikupil ta francoski način obedovanja, da se mi naš navadni zdi neroden in neolikan. — A kako bi se bil šele vrezal, dragi oče, prvokrat po kosilu, ko je postavil služabnik pred vsakega čašico mlačne vode! Vi ste mi pripovedovali, da si gospôda najvišjih krogov

po kosilu z mlačno vodo izplakuje usta. Da mi niste tega povedali, storil bi bil gotovo tudi jaz kakor že marsikateri nerodnež: izpil bi bil mlačno vodo gospôdi v smeh, sebi v telesne težave. Tako pa sem lepo čakal, kdaj si pričnó izplakovati usta drugi, in za njimi sem si jih izplaknil jaz. Sploh mi je čisto vse prav prišlo, karkoli ste mi pripovedovali o višjih krogih: pri jedi govore res prav malo, in jaz največ molčim, zlasti če me nihče nič ne vpraša; jedi se vzame čisto malo na krožnik itd. Prav zanimivo je to, da imamo skoro vsak dan kakšnega gosta pri mizi, se vé, ker ima gospôda povsod znanje. Tako biva sedaj pri baronu kot gost neki véliki konzul z otoka Krfa, ka-li; prepotoval je vse nekdanje grške dežele, Atiko, Peloponez, Tesalijo, Macedonijo; stal je tudi na tleh, kjer se je vršila trojanska vojska. Vse te znamenitosti je videl in opisuje nam jih tako živo, tako slikovito, da bi ga poslušal po cele ure. Kako mož vse drugače razume Homerja, Sofokleja, Herodota idr., nego li jaz! Pač res je:

Willst den Dichter du versteh'n,
Musst in Dichters Lande geh'n.

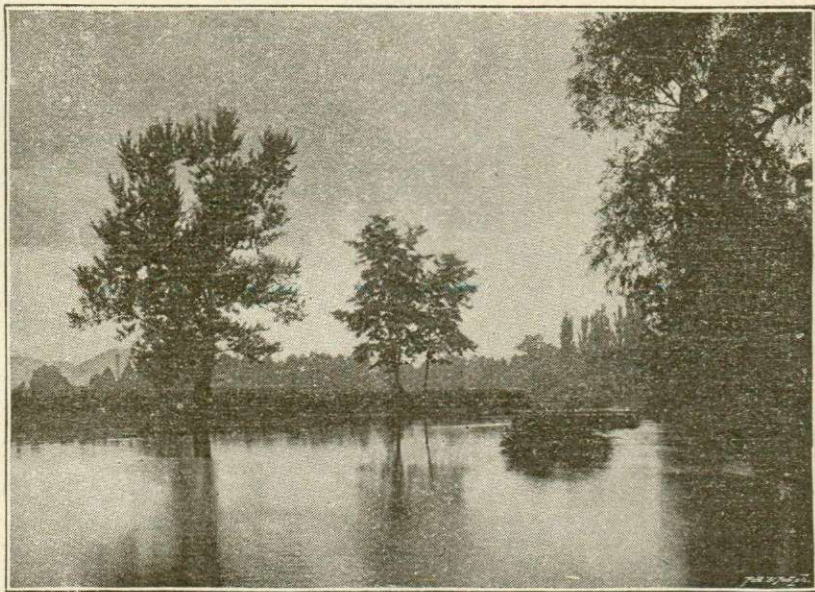
Za konzula biti tam kje v Carigradu ali Atenah ali Solunu, Sredcu, Aleksandriji, Kajiri, Jeruzalemu . . ., oj, to bi bilo pač še lepše nego biti za gimnazijskega profesorja leta in leta vedno na istem mestu! Oj, kako bi bil srečen, ako bi mogel priti po zrelostnem izpitu v orientalsko akademijo na Dunaj, kjer se pripravljajo mladenci za poslaniško službo! Tudi nepozabni mi junak iz Šenoine povesti „Prijan Lovro“ je hrepenel po tem cilju, toda ni ga dosegel. V orientalsko akademijo se sprejemajo le knezi, grofje in baroni, ne pa navadni plebejci . . . Zato so tudi prazne moje želje. — Tudi neka postarna baronica biva tukaj v gostéh. Mislim, da mora biti nekoliko prismojena, zakaj pri kosilu ima vedno rokavice nataknjene in prva

beseda je vedno njena: govori Vam o vsem, o starih klasikih prav tako kakor o najnovejšem francoskem romanu. Jaz sem dovršil sedem razredov gimnazije, klasike čital s posebnim veseljem in več ko je treba: pa tako kakor ta baronica ne bi znal govoriti o cvetlicah, ki jih omenja že Homer, pa o mazilih in krasilih, ki so jih rabile ponosne Rimljanke. Zato pa se ne čudite, če se mi neki gnev vzbuja v srcu nad tem suhoparnim učenjem po gimnaziji, ki človeku rodi tako malo sadú za praktično življenje.

Kakor vidite, mi je ta „hofmajstria“ dobra šola na vse strani, zlasti pa sem si jedno stvar temeljito zapomnil, in ta je: koliko so vredne počitnice. Sedaj šele vidim, kako treba počitnice porabiti. Baron je mož, ki je mnogo, mnogo študiral in sam res mnogo vé; zato pa tudi od svojih stričnikov zahteva, da se izobrazijo kar najbolje. Čujte, kakšen dnevni red imamo! O petih zjutraj morajo vsi trije dečki vstati, naglo, brez obotavljanja, brez pretezavanja in vzdihovanja. Guvernanta, gospa Schleiermacher, jih budí. O polu šestih so umiti in opravljeni. Če kaj molijo, ne vem; pri jedi vem, da se nikdar ne prekrižamo, niti gospôda, niti otroci. Edino, kar jih spominja Boga, je nedeljska služba božja, h kateri jih vodim jaz. Pa, da se vrnem k dnevnemu redu: od polu šestih do polu sedmih se učé na pamet, kar se jim je naložilo prejšnji dan. O polu sedmih vzame guvernanta starejša dva v delo, Emila namreč in pa Ludovika ter ju uči francoščine do osmih; med tem časom pa se bavim jaz z najmlajšim, Rudolfom, ki pojde v četrti razred ljudskih šol, ter ga urim v računstvu, ponavlja je to, kar se je učil v tretjem razredu, pa oziraje se tudi na to, kar bodo imeli v četrtem razredu. To gre dan za dnem. Strašno dolgočasno! In poldrugo uro! — Točno ob osmi uri nehava, in na vrsto pride Ludovik, ki pojde v prvo šolo. Pripravljam ga za sprejemni izpit, ki ga bo delal jeseni, in pa latinščine se naprej učiva, da bo že vse znal, ko se bodo drugi učili šele brati po latinsko. Ludovika obdelujem točno dve uri, do desetih. Ob desetih je pet minut počitka; služabnik mi prinese kislega mleka in kruha. Ko v naglici to pospravim, haló, lotim se Emila, nastopnega tretješolca; tudi tega učim dve uri, točno do dvanajstih. Ker je hodil že dve leti v gimnazijo, obravnavava že bolj učene stvari: ponavljava namreč latinsko slovnico, pravilne in nepravilne glagole, verba anomala, deponentia itd.; mnogo se učiva tudi matematike; kar pa še ostane časa, učiva se grščine

že naprej za tretjo šolo. — Ob dvanajstih počiva vse, le „hofmajster“ ne sme. Tedaj namreč moram popravljati naloge, ki so jih dečki naredili dopoldne. Samo dvakrat sem se bil skrivaj, ne da bi bil kdo opazil, izmuznil ter se šel kopat v jezero. A moral sem hiteti, zakaj točno o polu dveh je kosilo. Traja pa ta reč nekako do polu treh. Do treh je nekakšen počitek. Gospod baron si dá tedaj prinesiti Götheja ali Schillerja, in zabavamo se tiste pol urice s tem, da nam ali baron sam kaj čita in razlaga iz teh klasikov ali pa dá čitati kateremu izmed dečkov. Kake dvakrat sem čital tudi jaz. Baron je prav za prav rojen Rus in rusko govori prekrasno, a žal, da neče. Bog vé, kako je zašel v te kraje. O svoji ruski domovini ne govori nikdar; samo jedenkrat je omenil, da jo sicer ljubi, toda ob jednom pomiluje, ker je najmanj petdeset let zaostala za Nemci. Nemci so mu

Obraz iz okolice celjske. (Fotograf. S. Magolič.)

sploh vse, vse se ima svet zahvaliti Nemcem. To prepričanje vceplja tudi mladim stričnikom. Tudi ti so po stariših — ki so pošteni mužiki tam nekje v matuški Rusiji — podedovali veličastni, mogočni ruski jezik, toda ne znajo ga več. Stric jih je vzel k sebi ter jim vbijal blaženo nemščino tako dolgo v glavo, dokler niso ruščine čisto pozabili. To je njegova metoda. In v tem sem jaz njegov odločni nasprotnik. Materini jezik otroku tako ukrasti, to je nečloveško! Sicer pa moram priznati, da tako izobraženega, duhovitega moža še nisem našel, tudi med svojimi profesorji ne. Baron Vam govori vse romanske jezike: francosko, italijansko, špansko, govori angleško; izmed slovanskih jezikov zna poljski in češki, in naučil se je že tudi slovenskega; izvrstno mu teče celó gibčna arabščina. Preživel je namreč nekaj let v Kajiri in Aleksandriji, kjer se arabščina vedno sliši

in govori. Jedenkrat je po kosilu učil dečke mohamedanske vere, ki je prav kratka in se glasi: La allah illallah — mohammed rasúl-allah. (Ni boga razven Alaha, in Mohamed je njegov prerok.) Dečki so morali molitvico tako dolgo ponavljati, da so jo znali. In pri tem sem se je naučil tudi jaz. To molitvico bajè tudi mujezini kličejo doli z minaretov v tibi noči. Oj, koliko je še videti, koliko še učiti se! Arabščine bi se takoj lotil, tako zanimanje se mi je vzbudilo za-njo. — Baron pozna pa tudi vsa evropska slovstva. Neko deževno popoldne, ko smo z dečki ostali doma, je zapazil, da čitam Manzonijev roman „Promessi sposi“. Sklenil sem res prečitati ga o teh počitnicah in mislim, da bom to tudi storil, ker vse težave v jeziku sem že premagal, zlog pisatelj je mi je postal domač in sedaj čitam skoro brez slovarja, a razumem vse. No, in gospod baron me je pohvalil ter dostavil, da bom iz tega romana bolje spoznal italijansko omiko 17. stoletja, nego če bi vzel kako obširno zgodovino v roke.

Zlasti se čisla v teh krogih francosko slovstvo. Neko jutro sem srečal barona, hodečega po peščeni stezi s knjigo v roki; med tem ko je izpregovoril z menoj nekaj besedij, zapazil sem, da čita roman „Indiana“ par George Sand. Kolikor vem, bila je ta George Sand ženska; pravo ime ji je Aurora Dudevant-Dupin; umrla je leta 1876., stara 72 let. V svojih romanih je odkrivala vso propalost francoske družbe. Gospa baronovka jo kaj rada prebira; pri kosilu je parkrat navêdla pomenek na njene romane: Valentine, André in Leone Leoni. Baš včeraj je bil predmet poobednega razgovora Emile Zola. Gospod baron sodi jako čudno o njem. Dočim ga gospa baronovka obožava, guvernanta za njim nori, je baron čisto hladen do njega ter pravi, da ne more umeti, kako si je Zola pridobil v Nemcih tako slavo, ko ga vendar doma nič posebno ne občudujejo. — V nemškem slovstvu pa je baron kakor doma. Malone s solzami v očeh mi je pravil, kako lepo je bilo ob onih počitnicah, ko je prinesel domov Klopstockovo Mesijado, pa sta jo z rajno sestro — ki je bila pesniško nadahnjena — čitala celo noč. Göthejevega Fausta zna menda vsega na pamet. Nekoč je rekel to-le: „Kadar čitate govore državnega zbora, précej lahko spoznate temeljito izobražene in duhovite može; ti vam znajo namreč vpletati v svoje govore izreke slavnih pesnikov, s čimer čudovito vplivajo na poslušalce. V Göthejevem Faustu skoro ni stavka, ki se ne bi bil že navajal.“ Jako visoko ceni baron tudi Schillerja. Preteklo nedeljo popoldne smo imeli res lepo zabavo: gospod baron si je namreč izmislil, da bi uprizorili prvi prizor

prvega dejanja Viljema Tella. Teden poprej je razdelil uloge: Ruodi, ribič, je bil Emil, Werni, lovec, je bil Ludovik, ulogo pastirja Kuoni-ja je dobil dvanajstletni Hans, sin one baronice, o kateri sem Vam pisal v začetku, ulogo malega Seppi-ja pa mali naš Rudolf; kmeta Konrada Baumgartena sem igral jaz, Viljema Tella pa baron sam. Čez teden smo se učili vsak svojo ulogo, v nedeljo po kosilu pa je šla vsa družba k ribniku konec vrta. Gospa baronovka in stara baronica, ki je bila v gosteh, guvernante in še nekaj drugih gostov, vsi ti so bili gledalci, mi pak smo začeli resno s predstavo. Emil je sedel v čoln ter zapel:

Es lächelt der See itd.

In ko je utihnil ribič v čolnu, oglasil se je s pesmijo pastir na hribu tik ribnika:

Ihr Matten, lebt wohl! — —

Ko je tudi ta utihnil, prikazal se je lovec s puško na rami vrh visoke skale nad ribnikom ter čvrsto zapel:

Es donnern die Höhen, — —

Dečki so jako dobro in z vidnim veseljem vršili svojo nalogo; le mali Rudolf ni bil nič kaj zadovoljen, ker je imel premajhno ulogo, jeden sam stavek:

Die braune Lisel kenn' ich am Geläut.

Tudi jaz sem izkušal dobro napraviti, kar je bilo treba, a ne vem, kako je ugajala gospôdi moja uloga; najboljšje je igral sevè baron. Ob koncu so nam gledalci ploskali, dečki pa so bili še posebej pohvaljeni. Na ta način jim vzbujajo baron veselje do poezije, sploh do slovstva. Zato tudi ni čuda, da starejši, Emil, že dela pesmice in celó igre. — Takó in jednako se zabavamo po kosilu. Od treh do večera vodim dečke na izprehod. Včasih gremo na blejski grad ter strmimo doli na otok, „z valovi krog obdani“, in to čarobno-krasno jezero in vso to okolico, „podobno raja“; včasih jih peljem na kak hrib, ali pa gremo v gozd; izprehodov je na izbero. Toda ne mislite, oče, da se odpočijem na izprehodu, nikakor ne! Naročeno mi je od gospoda barona, da dečkom vedno pripovedujem kaj poučnega, zlasti iz zgodovine starega in srednjega veka, pa iz grškega in rimskega bajeslovja, kar bo dečkom vse koristno v šoli. Opozarjati jih moram na cvetlice, ki jih vidimo na poti, ter vpraševati po njih imenu, na rudnine in kamenje, katero vidimo, sploh na vse, kar se uči v šoli. Takó se dečki res učé celi božji dan, njih um mora delovati od jutra do večera, njih pazljivost mora biti obrnjena vedno na koristne stvari, kar je vse gotovo

hvale vredno in večkrat jim na tihem zavidam: Srečni otroci, ki uživajte toliko pouka, ki se učite tako skrbno porabiti čas mladosti! Oj, kaj bi postalo iz marsikaterega dijaka, ako bi ga vodila taka skrbna roka, ako bi se mu ponujalo toliko duševne hrane! Da, sedaj vidim, kako naj dijak porabi zlati čas velikih počitnic: za telo se poskrbi z izprehodom, z gibanjem v svežem zraku, a ob enem duh vedno lahko deluje ter sprejema novih vtiskov. Pravijo, da je to jedna najtežjih in največih umetnostij: čas prav porabiti. To umetnost umeva gospod baron kakor malokateri. In ob tem, ko so dečki vedno pozorni na to, kar se jim pripoveduje, ne utegnejo misliti na neumnosti in napačne stvari, njih domišljija ostane zdrava; zvečer so utrujeni do smrti in zato sladko spé. Sevé, — siromak je ‚hofmajster‘, ki je pravi suženj od zore do mraka! Koliko vprašanj mi stavijo na izprehodu, in na vse jim odgovarjaj in bodi sam vedno najpozornejši na vse! In da se prepriča, če smo izprehod dobro porabili v telesnem in duševnem oziru, izprašuje gospod baron pri večerji dečke natanko, kje smo bili in kaj jim je pripovedoval gospod inštruktor? V taki šoli, dragi oče, pa še nisem bil! — No, včasih gre baron sam z nami na izprehod. Oj to so Vam mučni trenutki! Res sicer občudujem njegov spomin, ko vsaki cvetki, vsakemu grmičju vé ime nemško in latinsko stokrat bolje nego jaz, ki sem se pred kratkim učil botanike v drugi in peti šoli; dalje, kako zna še rudninstvo, živalstvo, tako da se nehoté vprašujem: Ali so bile nekdanj tako izvrstne šole, ali je pa bil on ženij? Toda mučno, pravim, je, kadar dečki ne vedó, kar bi morali vedeti. Gorjé vsakemu, ako jim je včeraj stric kaj povedal, in so danes že pozabili! Ušesa prav živo in bridko začutijo, kaj se pravi pozabljivost! Kolikrat jim očita: dečkaki, vi še gledati ne znate okrog sebe, ne zavedate se, kaj vidite, kaj se godi okrog vas! — Tudi matematika pride na vrsto na izprehodu. Ni dolgo, kar sem bil priča temu-le prizoru: Proti večeru se vračamo vsi skupaj z gospodom baronom domov. Po poti je šlo še

dobro, dečki so odgovarjali razločno in pogumno na stričeva vprašanja (zakaj tudi to ostro zahteva, da je odgovor glasan, razločen, srčan, kratek). Prišli smo baš do vrtné ograje. Tu zastavi stric Emilu vprašanje: Emil, ti bi hotel imeti vsako leto 1000 gld. obresti od neke glavnice, naložene po pet odstotkov; kolika bi morala biti glavnica? Dečko je bil že truden in izmučen, da ni mogel hitro misliti; ker pa je vedel, da molčati ne sme, začel je nekaj jecljati; to pa je strica tako razsrdilo, da je dvignil gorjačo, ki mu je služila za oporo po potu, ter zamahnil po dečkovem hrbtu. V tem hipu je v meni vse vzkipel od jeze: že sem se hotel vreči med ubogega dečka in hudega strica, toda bilo je prepozno: gorjača je bila že storila svojo dolžnost na hrbtu, in po storjeni dolžnosti se je zlomila na dva kosa. Dečki so se tresli in jokali, jaz sem stal kot okamenel. In nato smo šli k večerji! — —

Take so moje počitnice. Sošolci se obiskujejo, potujejo, jaz pa sem priklenjen in tako priklenjen! Naj bo, vstrajati pa le hočem, pobegnem ne. Nimam je žive duše, ki bi ji kaj potožil. S služabniki ne občujem. Kako tudi? Tako podlih ljudij še nisem našel. Tisti strežaj, ki streže pri mizi, Michel mu pravijo, Nemeč, je oženjen, a že na pol jetičen, ob tem pa popoln brezverec: z nevoljo stori, kar stori, čez gospôdo zabavlja, kar le more, in poleg trdi, da človek — oprostite, da zapišem besedo — crkne ob smrti kakor žival. Prav taka je kuharica, Nemka, stara žena že, ki bi morala imeti kaj pameti, a govori ravno tako ostudno! S tako propalimi ljudmi še nisem občeval, kot so baš služabniki pri gospôdi! Samo jedna služabnica, ki je pa domačinka, je poštena, hodi ob nedeljah v cerkev in je prijazna do mene. Tudi vrtnar je poštena duša, pa je tudi domačin. V tej samoti imam samo jedno željo: da bi bil že skoro prost! O zlata prostost, sedaj te bom šele znal ceniti!

Bodite mi srčno pozdravljeni!

Ivan.

Klinopisni spominiki in sv. pismo.

(Spisal dr. Fr. Sedej.)

(Dalje.)

Tudi trije števniki, namreč „jeden“, „dva“ in „sedem“, dokazujejo sorodnost akadskega in turanskih jezikov: „jeden“ akadski *id*, ostjaški *it*, madjarski *egy*; „dva“ akadski *kas*, ostj. *kat*, vogulski *kit*, madj. *kettö*; „sedem“ akad. *sesna*,

mordvinski *sizim*, čeremiski *sim*, madj. *het*, ujugurski *sat*. Fr. Lenormant, pregoreči zgovornik akadskega jezika, méni celó, da so si tudi števniki 3, 5, 6 sorodni.¹⁾

¹⁾ Fr. Lenormant, La langue primitive de la Chaldée et les idiomes touraniens. Paris, 1875, str. 156—159.

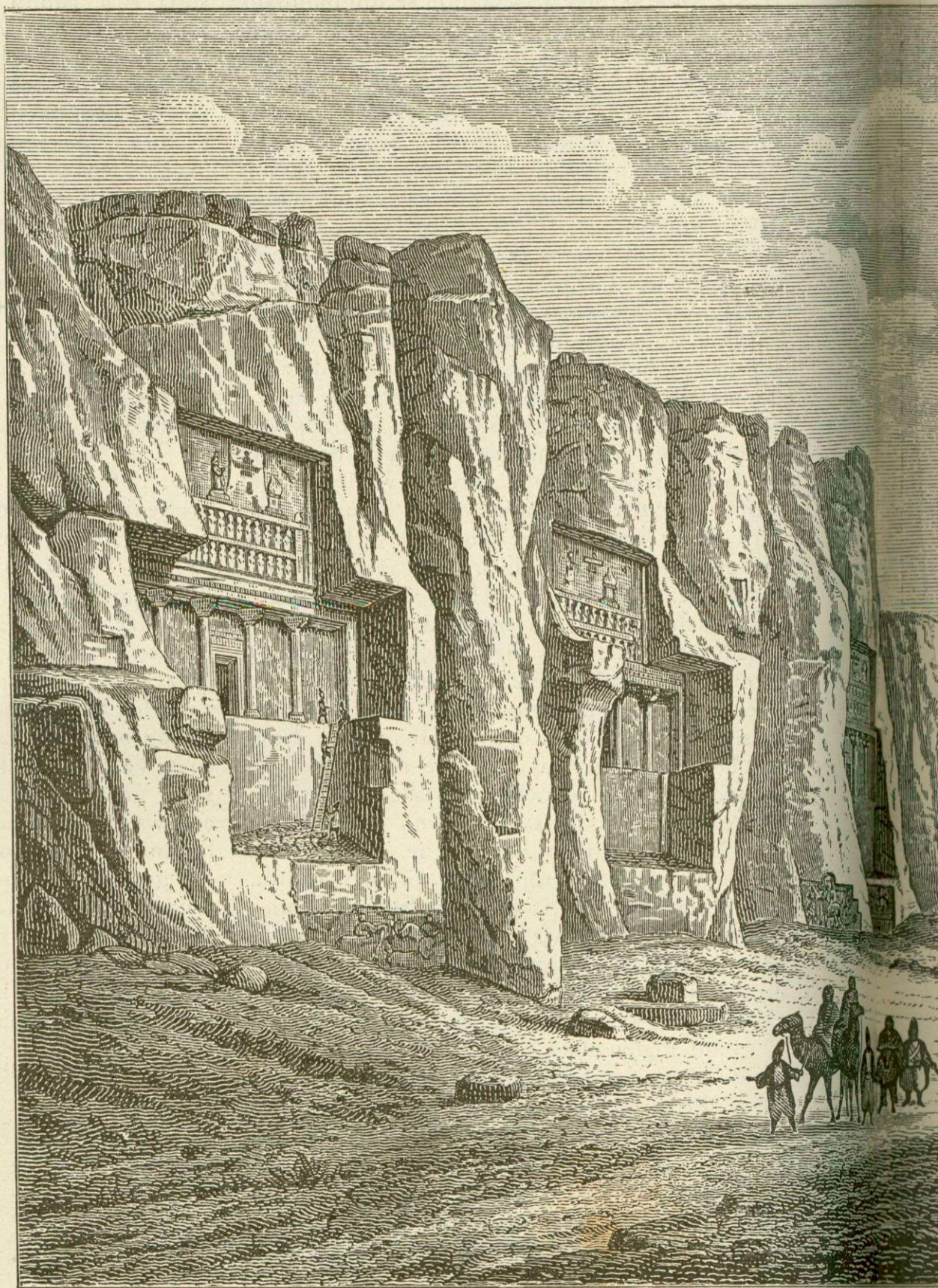

Tudi osebni zaimki, bodisi samostojni, bodisi samostalnikom in glagolom pripeti, kažejo v navedenih jezikih iste oblike. Sploh kažeta slovnica in besednjak akadskega jezika toliko sorodnost s turanskimi narečji; njegov duh in značaj je tako nasproten semitskim jezikom, da smemo po vsi pravici pritegniti najboljšim asirijologom: Oppertu, Henriku Rawlinsonu, Pinchesu, A. H. Sayce-ju, Hommelu, Wincklerju, Lenormantu, P. Hauptu, Strassmaierju in drugim, ki učé, da so Akadci izumili klinopis in se pozneje pomešali s Semiti, naseljenimi v Babiloniji.

Ali proti Goljatu Oppertu, očetu te hipoteze, se je kmalu vzdignil mali David s pračo, namreč francoski orientalist Jozef Halévy (torej žid proti židu) in nastal je med obema hud boj z uma svetlim mečem, ki traja že nad dvaindvajset let. Halévy-ju je pristopil močan oproda, učeni in ostrorezni Frederik Delitzsch, ki je zadnja leta zoper istinitost Akadcev in njih domnevnega jezika navel toliko dokazov, da se je zmaga že nagibala na stran Halévyjevo. Kakor Fred. Delitzsch v svoji asirski slovnici uči, semitski Babilonci nič ne vedó o kakem sumersko-akadskem narodu ter častijo svojega boga „Nebó“ kot izumitelja klinastega pisma. Mnogo idejogramov, ki bi bili po Oppertovih mislih akadskega izvira, je Fr. Delitzsch razlagal kot pristno semitske.¹⁾ Ne tajimo, da se dadó nekatere akadške besede izvajati iz semitskih. Če pa na tak način odpadejo

¹⁾ Na primer „bogá nebes“, akadski *anna-b*, izvaja Delitzsch iz semitskega *anah* = nasproti biti, odtod *nebo*,

„akadske“ besede, pade ž njimi tudi akadski jezik in naposled še akadski domnevni narod. Takozvani dvojezični teksti ali napisi, t. j. akad-

Grobovi staroperzijskih kraljev v Nakši-Rustamu. (Dr

ski in ob jednom babilonski se po Delitzschevi razlagi kažejo vedno bolj kot jednojezični in ki je gledajočemu človeku „nasproti“. Ta razlaga je, kakor videti, res iz trte izvita!

sicer semitski, le pisani so na dvojen način: idejografično s skrivnostno pisavo babilonskih duhovnikov, in fonetično z navadno pisavo, ki

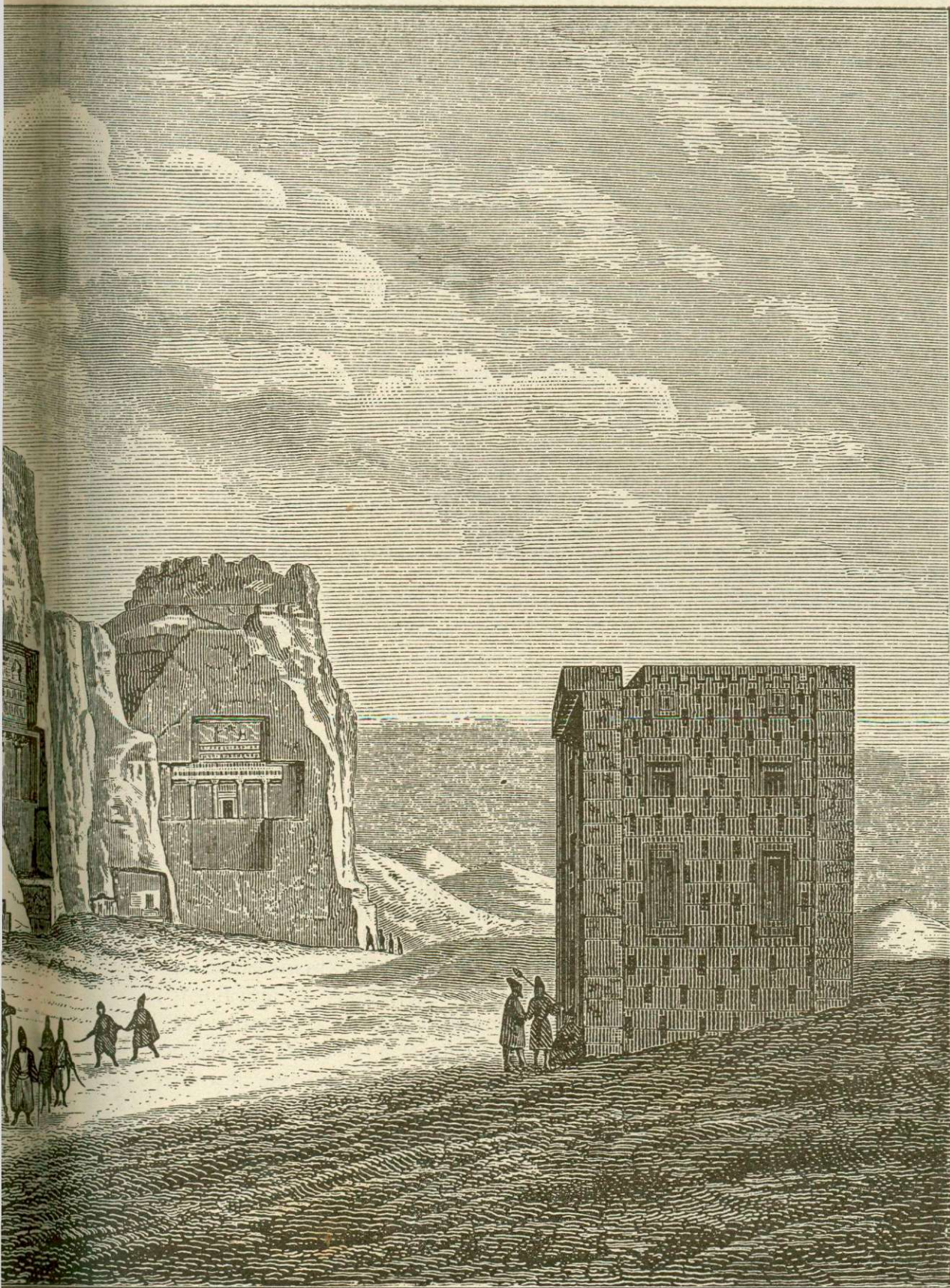
rabili dvojno pisavo: skrivnostno, zapleteno in pa navadno, profanno nalik starim Egipčanom ali modernim Japoncem.¹⁾

Nam je presneto malo do tega, kdo da zmaga v tej znanstveni pravdi, ki bo pač kmalu dograna vsled najnovejših izkopanin telloških in nirsurskih. Antisemitje bi se sevé veselili, če bi se naposled izpričalo, da so nomadski Semitje tudi gledé na svoje pismo dolžniki tujim narodom. In to veselje jim blezo ne bo skaljeno. Po našem skromnem mnenju je najstarša babilonska pisava, ki sestoji večinoma iz podob in se čita na sohi kralja Gudea od zgoraj navzdol, zeló podobna kitajskemu in japonskemu pismu. Znamenja najstarejših kitajskih napisov, ki so nad 4000 let stara in katera Kitajci sami nazivljejo „stara“ (komon) ali prvotna znamenja, kažejo iste podobe (solnce, luno, goro, drevo, roko, usta, ušesa, zemljo, vodo, človeka itd.), kakoršne nahajamo v starobabilonskih napisih. Sestava znamenj, n. pr. vpletavanje, podvojenje je isto, kakor pri starih Babiloncih. Tudi determinative, t. j. občna kazala, naznanjajoča, h kaki vrsti spada beseda, ter fonetična dopolnila obsega kitajsko-japonsko pismo.

Istotako poznajo Japonci polifonijo ali različno čitanje istega znamenja. Isto znamenje pomenja japonski *ki*, to je drevo, ako se čita kot pojem (idejogram) in zlog *mu*, ako se rabi

kot glas. Različna ta izreka znamenj se dá po istem potu razlagati, kakor pri Asircih in

¹⁾ Japonci imajo dvojno pisavo: hiragana, ki se navadno rabi, dasi je bolj okorna in zavita kakor k a t a k a n a.

stamu. (Drugi grob na levi je Darija Histaspa.)

se sklada iz zlogov. Potemtakem bi Akadci, izumniki klinopisa, kar izpuhteli kot sanjarije nekaterih učenjakov in mesto njih bi ostali starobabilonski pismouki, ki so za svoj jezik

Babiloncih, zakaj tudi Japonci so sprejeli svoje pismo od Kitajcev ter je svojemu jeziku prikrojili. Tudi Kitajci in Japonci spadajo k turskemu plemenu kakor Akadci in Sumerci. — Iz vsega tega sledi, da bo treba Turancem ali Mongolcem prisoditi lovoriko zaradi izumitve starobabilonskega pisma, iz katerega se je najbrž razvila naša moderna abeceda.

Da so Mongolci za naobrazbo jako sposobni, kdo bi tajil? Spomnimo se, da so Kitajci že v tretjem tisočletju pred Kr. znali pisati, da so prvi iznašli smodnik in tiskarstvo, da so izdelovali svilo, porcelan in raznovrstne lake in barve tako umetno in dovršeno, da so evropski tehniki še dandanes za vzor.

Kar pa Fred. Delitzsch ugovarja naši hipotezi, ni nam treba pobijati, saj je začel v svoji najnovejši knjigi: „Die Entstehung des ältesten Schriftsystems“ sam sramežljivo preklicavati, kar je prej tako iskreno zagovarjal.

H koncu tega poglavja nam je na kratkem razložiti še razne vrste klinopisja; ki so se sčasoma razvile pri Babiloncih in sosednjih narodih.

Najstarejši klinopisi, ki se nahajajo na nupurskih spominikih, so sestavljeni samo iz črt, predstavljajočih kako podobo. To pismo se zove arhajiško ter je sploh najstarejše, kar jih je napisala človeška roka.

Na telloških napisih starobabilonskih kraljev Bau in Gudea pa je opazati poleg podob črte z glavicami ali začetek klinov. Ta klinopis imenujejo starobabilonski. Celó mlajši babilonski vladarji, n. pr. Nabukadnezar je dal nekaj svojih napisov načrtati s to pisavo.

Iz starobabilonskega klinopisa se je nadalje razvil novobabilonski, krajši in preprostejši kakor prejšnji.

Tudi Suza, glavno mesto kraljestva elamskega, je dobilo svoj klinopis od starih Babiloncev. Suzijski ali suzijanski klinopis se nahaja na drugi vrsti staroperzijskih trojezičnih napisov.

Asirci so svojo omiko vsprejeli od sorodnih Babiloncev in so gledé na pisavo in književnost le posnemači svojih učiteljev. Zato ni asirski klinopis dokaj različen od babilonskega ter se kakor babilonski gledé na čas razdeljuje na staro- in novoasitski.

Asirski klinopis je rodil armenskega, ki se nahaja v napisih okoli jezera Vanskega, pri Erzerumu in Ešmiadzinu.

Celó h Kapadokom je prodrli robati klinopis ob času poslednjih asirskih kraljev ter jim služil za pisavo. Našli so namreč v Kapadociji nekaj trgovskih pogodeb, pisanih z novobabilonskim klinopisom, a jezik teh pogodeb ni babilonski, marveč najbrž kapadoški.

Vse doslej našete vrste klinopisja so čudna zmes idejografične in silabične pisave.

Samo perzijski klinopis, katerega so rabili Ahamenidi tedaj, ko sta bili Asirija in Babilonija že zaigrali svojo samostalnost, sklada se iz črk. Spominiki s staroperzijskim klinopisom so raztreseni po Perziji, Suzijani, tje doli do sueškega prekopa.

V teku svojega tisočletnega obstanka se babilonski klinopis ni dosti izpopolnil. In vendar koliko narodom je rabil, koliko stoletij se je vzdržal! Kar nam je napisala starodavnost o svojih dejanjih in zgodbah, od Elama do Kapadocije, od Armenije in Perzije tje doli do Egipta, vdolbla je ali v kamen ali opeko z neizbrisnimi klini. Dasi nam neokretna in nelična ta pisava ne ugaja, moramo vendar klanjati se njenim izumnikom že zaradi njene tisočletne rabe in vsestranske razsežnosti.

III. Poglavje.

O vsebini klinastega pisma.

a) Kaj obsegajo staroperzijski klinopisi?

Dasi so nam staroperzijski klinopisi podali ključ k razvozlavi suzijskih in asirsko-babilonskih, vendar zgodovinska znanost ni ž njimi dosti obogatela, kakor bi človek mislil. Staroperzijski napisi obsegajo zgodovinske podatke kraljev Ahamenidov počenši od Cira do Artakserksa Oha.

Ustanovnik staroperzijskega kraljestva, slavni Cir, je ovekovečen samo z jednim kratkim napisom, katerega ima njegov grob pri Murghabu. „Grob stoji na precěj visokem podzidju iz samega belega marmorja; podzidje ima sedem odstavkov ali pragov, na vrhu stoji mala hišica z dvostrano streho . . . Prekrasne zlate lepšave, dragocene preproge, katere so lepšale notranjščino, so izginile, kakor tudi ostanki velikega kralja, ki je tu našel počivališče po trudapolnem življenju, le podoba njegova se je ohranila na nekem stebru z napisom: Jaz (sem) Cir, kralj, Ahamenidec.“¹⁾ Ta napis je zložen, kakor skoro vsi staroperzijski klinopisi, v treh jezikih: 1. v staroperzijskem, 2. suzijskem in 3. v babilonskem ter slôve tako-le:

1. *Adam Kuruš Kšájathija Hachâmanišija;*
2. *U Kuras ko Akamanisij;*
3. *Anáku Kuraš šarru Achamanišija.²⁾*

Na Cirovem grobnem spominiku pa je stalo nekđaj več napisov, kakor pričata Arrijan VI., 29. in Strabon XV., 3.

¹⁾ J. Flis, Stavbinski slogi. V Ljubljani 1885, str. 13.

²⁾ Ta trojni klinopis smo podali kot vzorec *M* na str. 316.

Čim bolj molčé o Ciru perzijski klinopisi, tem bolj govoré o njem starobabilonski, kakor bomo pozneje slišali.

Najbolj pa slavijo staroperzijski spominiki kralja Darija Histaspovega, drugega ustanovnika prostranega kraljestva starih Perzov. Ta veliki kralj je raztresel svoje napise od Alventa in Perzepolja tje doli do prekopa sueškega. Na strmo behistansko steno je dal vdolbsti nič manj nego 400 klinopisnih vrst na peterih ploščah, ki oznanjujejo ‚aere pere-nius‘ njegova slavna dela v treh jeziki. Besede njegove pa pojasnjujejo izrezane podobe, nad katerimi stojé zopet manjši napisi.¹⁾ Blizo Alventa, v podnožju visokih snežnikov, v samotni dolini, skozi katero divja potok, je dal začrtati drugi svoj napis. Pri Suezju, blizu katerega je dal Darij prekopati nilski prekop, nahajamo dva njegova napisa. Na nekem cilindru, ki se dandanes hrani v londonskem muzeju, vidimo Darija Histaspovega, kako na vozu stoječ lovi in ubija leva.

Na obzidju, ki oklepa perzepoljske zgradbe, sta se ohranila dva Darijeva napisa, nad vratni njegove palače v Perzepolju pa jeden.

Najbolj veličastni spominiki staroperzijskega stavbarstva in rezbarstva in ob enem zanimivi zaradi klinastih napisov so kraljevi grobovi v Nakši Rustamu nad Perzepoljem. Ker podajemo tu sliko njihovo, je umestno, da izpregovorimo o njih bolj na drobno.

Nakši-Rustamski grobovi so iz belkastega marmorja vsevani v podobi križa v steno, ki se vzdiguje navpik najmanj tristo metrov. Vsi štirje grobovi so izdelani po istem vzorcu iz časa staroperzijskega veličja ter kažejo, da je perzijski zlog soroden nekaj asirskemu, nekaj pa grškemu. Razredba in oblika jim je ta-le:

Dolenja štirjaška plošča ob vznožju je gladka. Srednja povprečna kaže lice grobnice ter je olepšana s štirimi okroglimi pilastri ali polstebri. Stebri stojé na sestavljenem podnožju in nosijo na vrhu perzijske kapitêlje, ki se navadno sestavljajo iz prednjih delov dveh kleččih konj ali pa, kakor je videti na naši sliki, iz dveh kleččih juncev z rogom (samorogov). Med vratovoma samorogov so nastavki, na katerih sloni glavno tramovje, okrašeno ob vrhu z buticami ali petami lemezov.

Med srednjima pilastroma je vhod v grobnico. Dveri so samo navidezne, a dandanes spodaj ulomljene.

Nad tramovjem sta dve vrsti izdolbenih podob, podobnih karijatidam, katere z rokami podpirajo dva nakitna pasova. Ob straneh teh

podob stoji po jeden slop, noseč na vrhu ležečega leva.

Nad tem nakitom je videti moško podobo, stoječo vrh treh stopnic, ki predstavlja kralja tu pokopanega. Oblečen je v široko haljo do tal, v levi drži lok, desna pa mu je stegnjena in na pol odprta. Odkrito glavo krasi lasulja, brada pa mu pada po prsih.

Kralju nasproti je oltar s „svetim“ ognjem, kvišku plapolajočim. Nad oltarjem malo na desno plava v zraku okrogla obla, t. j. solnce, izvir in simbol ognja pod njim plamenečega.

Kraljev obraz je obrnjen proti vshodu, odkoder vshaja solnce. Med kraljem in oltarjem plava v zraku neka zračna podoba, najbrž solnčni bog Auramazda (Ormuzd), zaščitnik Darija Histaspa. Zdi se, da sedi solnčni bog sredi kroga solnčnih žarkov, ki se izlivajo počez in navzdol. Auramazda nosi krono na glavi, desno roko pa vzdiga, kakor da bi hotel opominjati.

Na okviru, ki oklepa gorenji predél s podobami, je videti na obeh straneh tri moške podobe drugo vrh druge, oborožene s sulicami, na levi pa žalujoče — vse obrnjene proti oltarju.

Kaj je pa notri v grobnici? Ker-Porter se je bil popel ob vrvi tje gori in preiskal njene skrivnosti. Kakor on piše, je obokana grobnica vsa začrnela, bodisi od svetilnic, bodisi od ognja in dima. V njej so izklesani trije predéli s sarkofagi, neškam podobnimi, kateri so pokriti s kameneno ploščo. Vsak teh grobov je žal ob voglih razbit, najbrže od tatov, ki so iskali v njih dragocenostij. Ker-Porter je vtaknil skozi luknjo svečo in se ob njenem svitu prepričal, da so grobovi — kakor sploh vsi na vshodu — prazni.

Za nas pa je najzanimivejše to, da je gorenji predél med podobami ves popisan s klini. Ravno tako je tudi v srednjem predélu med stebri polno klinopisov, začrtanih od Darija Histaspa.

O čem govoré Darijevi klinopisi?

Kakor znano, je Darij Histasp (perzijsko: Darajavuš Vištasp) drugi ustanovnik staroperzijskega kraljestva, ki se je bilo zaradi krutosti Kambizove in uzurpacije mîga Smerda začelo majati. Ko se je Kambiz (perzijski Kambužija) vojskoval z Egipčani in Etijopci, je zaradi zavisti in nekih sanj dal usmrtiti svojega brata Smerda, perzijski Bardija. Neki mîg ali svečenik iz Medije, z imenom Gaumâta, ki je bil ubitemu Smerdu popolnoma podoben, izdal se je sleparski za Smerda in zasedel perzijski prestol. Zvedevši to Kambiz, se urno povrne iz Egipta v Perzijo, umrje pa slučajno ali kot samomorilec (?) v Siriji, ko je stopal na konja

¹⁾ Glej sliko str. 408, ki podaje behistansko steno z napisi in podobami.

(1. 552.). S Kambizom je izumrlo starejše koleno Ahamenidov ter kraljestvo prešlo na mlajše, kateremu je pripadal Darij Histaspov. Kakor poroča Herodot, bil se je zarotil Darij z drugimi šestimi velmoži perzijskimi ter usmrtil sleparja Smerda v kraljevski palači. Ali Darij Histaspov se je moral dolgo časa boriti z različnimi tekmeci in protivniki, predno si je ustanovil kraljestvo in zavaroval svoj prestol. Nič manj kakor devet protivnikov je moral pobiti in zmagati v devetnajstih hudih bitkah. In o teh dogodkih govore behistanski klinopisi in podobe.

Herodot sicer pravi, da je uzurpator Smerd dobrohotno postopal s svojimi podaniki, odpustivši jim celó davke za tri leta, ali Darij Histaspov ga že iz sovraštva slika v drugačni luči. „Tako govori kralj Darij: Bil je mož, neki mâg, z imenom Gaumâta (laži-Smerdes) . . . tako je ljudi nalagal: ‚Jaz sem Bardija, sin Cirov, brat Kambizov.‘ Nato se je celo kraljestvo odtujilo od Kambiza in je prešlo na njegovo stran (sleparjevo), Perzija in Medija, kakor tudi druge provincije . . . Nato umrje Kambiz od prevelike jeze . . . Ni bilo nikogar, ne Perza, ne Medca, ne koga iz našega rodú, ki bi temu Gaumâti, mâgu odvzel kraljestvo. Ljudstvo se ga je balo zaradi njegove krutosti, da ne bi usmrtil mnogo ljudij, ki so poznali prejšnjega (t. j. pravega) Bardijo . . . Nobeden se ni upal govoriti kaj zoper Gaumâto, mâga, dokler nisem prišel jaz. Nato sem prosil Auramazdo; Auramazda mi je prišel na pomoč, ko sem s prijatelji ubil mâga Gaumâto in odlične pristaše njegove. Sikatauvatiš je ime gradu, Nišaja je ime deželi v Mediji, kjer sem ga ubil in mu kraljestvo odvzel. Po milosti Auramazde sem postal kralj, Auramazda mi je dal kraljestvo, katero je bilo iztrgano našemu rodu; to sem postavil v prejšnji stan, utrdil na prejšnjem temelju, kakoršno je bilo prej, sem je obnovil. Svetišča, katera je bil Gaumâta mâg razrušil, sem dal obnoviti; kupčijo, pašnike, zemlje, katere je bil mâg Gaumâta ljudstvu odvzel, sem jim povrnil po rodovih. Kraljestvo sem osrečil.“ (Behistanski napisi, plošča I., 11—15.)

Za časa zmešnjav, ki so nastale v perzijskem kraljestvu po smrti Kambizovi, so izkušale mnoge dežele otresti se jarma perzijskega. Med tem, ko se je hotel v Suzijani neki Atrina polastiti kraljestva, vstane v Babiloniji in sicer v glavnem mestu Babela neki Nidinta-Bel (perzijski Nidintabira), češ, da je on Nabukadnezar (III.), sin Naboneda, zadnjega kralja babilonskega, katerega je bil premagal Cir. Če je bil Nidinta-Bel res sin Nabonedov ali le kak slepar, kakor ga Darij Histaspov v svojih behistanskih napisih nazivlje, ne dá se določiti. Vendar ves babi-

lonski narod se je združil pod njegovo zastavo, tako, da se je moral Darij sam postaviti na čelo svoje vojske in upor po trudapolnih bitkah potlačiti. Najprej je Darij svojega tekmeca Nidinta-Bela premagal ob Tigru in potem ob Evfratu. Nato je „babilonski kralj“ pobegnil z ostanki svoje vojske v mesto Babilon. „Brž sem za njim šel v Babilon — tako pravi Darij Histaspov — in z milostjo Auramazde osvojil Babilon ter ujel Nidinta-Bela; nato sem Nidinta-Bela v Babilonu usmrtil.“

To je bil zadnji poskus Babiloncev otresti se jarma perzijskega in pridobiti si prejšnjo samostalnost. Babilon, oblegan od Darija, se je vzdržal celi dve leti (520—519) in je bil osvojen le z zvijačo Perza Zopira.

Tudi Medci so skušali pridobiti si svojo izgubljeno samostalnost in kraljestvo. „Neki Medec Fravartis (Fraortes) z imenom je vstal in je medskemu narodu tako-le govoril: ‚Jaz sem Kšatrita iz rodú Uvakšatare (Kijaksara).‘ Nato se je Medcev rod, stanujoč po vaseh, odcepil od mene ter uskočil k Fravartišu. Ta je postal kralj Medije. Medska in perzijska vojska, ki je bila pri meni, sta mi ostali zvesti. Nato sem odposlal vojsko; Vidarno z imenom, Perza, svojega slugo sem postavil za vojskovodjo . . . Auramazda mi je prišel na pomoč. Z milostjo Auramazde je premagala Vidarne vojska uporno vojsko z močjo.“ — Ali s tem Medci niso bili še končno premagani. Taisti čas so se uprli tudi Armenci, zoper katere je pošiljal Darij svoje vojskovodje, dokler jih ni premagal. Nato je šel sam Darij na vojsko zoper Medce. Ko je dvakrat premagani „Fravartis s svojimi zvestimi konjiki šel v neko provincijo Raga imenovano (to ime je čitati v svetopisemski knjigi Juditi), sem za njim poslal vojsko, katera je ujela Fravartisa in ga k meni pripeljala; odrezal sem mu nos, ušesa in (jezik?); pri mojih vratih je bil zvezan. Vse ljudstvo ga je gledalo. Zatem sem ga dal v Egbatani (Agamatanu) na kolec obesiti, može pa, ki so bili njegovi najodličnejši pristaši, sem dal v vezi v gradu v Egbatani.“ (Behist. napis plošča II., 6—13).

Takisto je Darij odrezal nos in ušesa drugemu uporniku: Medcu Čitratarki ter ga pribil na kolec. Gotovo so te kazni jako krute, primerne onim barbarskim časom, ali na drugi strani se moramo čuditi veliki pobožnosti, ki veje iz teh Darijevih napisov. Kako časti in hvali Darij svojega boga in zaščitnika Auramazdo! Po njegovi milosti je postal kralj, z njegovo vedno pomočjo vlada kraljestvo ter premaguje svoje sovražnike. V početku nagrobnih svojih napisov v Nakš-i Rustamu (N R a, 1.) spoznava najprej svojo vero v dobrega boga: „Moj bog je Auramazda, ki je

ustvaril to zemljo in ono nebó, ki je ustvaril človeka, ki mu je podelil prednost (pred drugimi stvarmi), ki je postavil Darija za kralja“ . . . In h koncu istega napisa (*N R a*, 5.) prosi boga tako-le: „ . . . Čuvaj, Auramazda, vsega zla mene in moj rod in to deželo (Perzijo). Za to prosim Auramazdo. Človek! zapoved Auramazdina ti je že razodeta (namreč po preroku Zoroastru): Ne zapusti pravega pota, ne ponižaj se do nizkosti, ne kaži se kot žival!“

Nekateri pisatelji menijo celó, da je bil Darij Histaspov monoteist in sicer čestilec boga Auramazde. Tudi o njegovem predniku Ciru se je to do sedaj v obče mislilo. A temu ni tako. Zaratustrina ali Zoroastrova vera, katera sloni na dualizmu, t. j. na veri v dobrega (Auramazda-Ormuzd) in slabega boga (Agramainjus-Ahriman) je bila že tristo let pred Darijem Histaspovim pri Perzih običajna. Mimo tega se kaže Darij v svojem perzepoljskem napisu *H* politeista, moleč tako-le: „Pomozi mi, Auramazda z bogovi poganskimi vred, brani Auramazda, to deželo pred napadi sovražnikov, pred nerodovitnostjo, pred sleparijo“ . . . Tudi Kserks, Darija Histaspov sin, govori o „drugih bogovih“, ki so poleg najvišjega — Auramazde.

Na četrti plošči behistanskih napisov našteva Darij na kratkem imena premaganih upornikov in kraljev. . . . „Odkar so se uprli proti meni kralji, vojskoval sem se devetnajstkrat, po volji Auramazde sem njih (čete) uničil in zajel devet kraljev.“ Nato sledé imena one nesrečne devetorice; ali izdolbene podobe vrh teh napisov ne predstavljajo devet, ampak deset upornikov. Prvi upornik, ki se vije pod nogami zmagovalca Darija Histaspovega je, kakor napisi pričajo, laži-Smerd ali mág Gaumâta. Za njim stoji ob vrvi zvezan Atrina, ki je hotel biti kralj suzijanski. Naslednji je Nadintabel, ki je hotel zavladati v Babiloniji. Tretji ob vrvi je Fravartis (Fraortes), Medec, ki je izkušal obnoviti medsko kraljestvo. Četrti se zove Martija, rodom Perz, ki je pobunil Suzijano. Peti je Citratakma, ki se je kakor prejšnji izdajal za potomca Kijaksarovega. Šesti je Perz Vahjazdata, ki je kakor laži-Smerd hotel pobuniti Perzijo zoper Darija, rekoč, da je sin Cirov. Sedmi je Araka, ki je lagal, da je Nabukadnezar, sin Nabunedov ter pobunil Babilonijo. Osmi je Frada, govoreč, da je kralj Magijane. Deveti, z visoko, šiljasto kučmo, je Saruka, Skit.¹⁾

Kako razsežno in močno je bilo Darija Histaspov kraljestvo, spozna se iz števila dežel, katere si je osvojil in katerim je vladal. Kakor znano, je Darij napravil iz teh devetindvajset satrapij. „Tako govori Darij kralj: Te so provin-

¹⁾ Glej podobe teh upornikov na sliki behistanske stene ob vrhu str. 408.

cije, katere sem osvojil jaz zunaj Perzije. Jaz sem je podvrgel svoji oblasti. Dajale so mi davek, kar sem jim ukazal, to so zvršile natančno; moj zakon so izpolnjevale: Medija, Suzijana, Partija, Arija, Baktrija, Sogdijana, Horazmija (Huvarazmija), Saraka, Arahozija, Satagidija, Gandara, Indija, Šaki (Skiti) Amirgijci, Šaki strelci z lokom, Babilonija, Asirija, Arabija, Egipet, Armenija, Kapadocija, Šparda (Lidija?), Jonija, Šaki (Skiti) prekmorci, Škudri (v Tradiciji), Jonci kitonosci, Put (Libija), Kosejci (Kušitje?), Mačija (v Arabiji ali pa Maksi v Libiji), Karka (*Καρχηδίων* = Karthago ali pa Kolhida).“ *N R a*, 3.

Darij Histaspov ima zasluge tudi za Egipet, ker je dovršil stari prekop, ki je vezal Nil z Rdečim morjem.

Že največji izmed Faraonov Ramses II. je bil začel ta prekop zaradi pomorske trgovine, nadaljeval ga je Faraon Necho, dovršil pa Darij Histaspov. To pričuje sueški klinopis *b*, št. 3, ki tako slôve: „Kralj Darij tako-le govori: Jaz sem Perz in sem si s pomočjo Perzov osvojil Egipet. Dal sem ta prekop prekopati od reke Nila z imenom tje do morja, ki prihaja od Perzije sèm (t. j. Rdeče morje)“. — To potrjuje tudi Herodot Hist. IV. 39 pišoč v latinski prestavi: in sinum arabicum, in quem Darius fossam ex Nilo duxit; in II. 158: Psammiticho vero in Aegypti regnum successit filius Necos. Hic primus fossam aggressus est ducere in Erythraeum mare ferentem, quam deinde Darius Persa iterum effodit, cujus longitudo est 4 dierum navigatio, latitudo autem tanta, ut duae naves remis agitatae simul navigare possint.

Ker se je ta prekop sam ob sebi zasipal, kakor tudi dandanes sueški, sta ga morala pozneje obnavljati Ptolemej II. (Filadelf) in cesar Trajan. Dandanes je popolnoma zanemarjen ter se ne rabi več.

Že iz navedenih napisov se razvidi moralna in fizična krepost tega perzijskega samodržca, velikanskega v svojih poskusih in delih, skrb-

Iz domovine. X. (Sličica *Barage*.)

nega za obstanek svojega ogromnega kraljestva in za večni svoj spomin. Na koncu svojega behistanskega napisa kliče boga Auramazdo za pričo, da je povsem resnično pisal in pripominja, da je nalašč izpustil mnogo svojih slavnih del, da ne bi kdo, čitajoč toliko ogromnih rečij, menil, da so — laž. Naposled se zagrozi tako-le: Kdor bi poškodoval te napise in podobe, vniči naj ga Auramazda, proklet bodi njegov rod in vse, kar bi hotel storiti, naj bog podrè!

Kakor je bil Kserks proti svojemu velikemu očetu le pritlikavec, tako so tudi njegovi napisi le kratki, brezmiselni in umišljavi. Razkošni Kserks se v njih le hvali in posnema zlog svojega očeta Darija, katerega napise je dovršil. Največ Kserksovih napisov se nahaja na ostalinah njegove palače v Perzepolju, kjer so stale tudi palače Darija Histaspas in Artakserksa Oha. Največja dvorana v njih je bila takozvana „dvorana sto stebrov“ ali „dvorana prestolov“. Še dandanes se čudijo tem ostankom staroperzijske umetnosti, kakor n. pr. marmornim stopnicam, velikanskim portalom, dolgim stebriščem ter z reliefi in klinopisi okrašenim ploščam.

Na zapadni strani Kserksove palače¹⁾ so našli napis G, kateri tako-le slôve:

¹⁾ Sliko podamo prihodnjič.

Kserks, veliki kralj, kralj kraljev, Darija kralja sin, Ahamenidec.

Drugi Kserksovi napisi so še bolj bombastični.

Poleg teh napisov se nahajajo še manjši, začrtani od poslednjih kraljev staroperzijskih, n. pr. Artakserksa I., Darija II., Artakserksa Mnemona in Oha, katerih vsebina je malo važna.

Čitatelj je gotovo že opazil veliko razliko med staroperzijsko in grško pisavo lastnih imen. Grški pisatelji so popačili skoro vsako tuje ime. Stari Perzi se v napisih ponosno imenujejo „Arijce“ ali Arce in zaradi tega se nazivlje v širšem pomenu njih dežela Eran ali Iran, staroperzijski *airjana*. Perzijsko *Arija*, starobabilonsko *airja*, sanskrt. *arya* — Arijec pomenja po Fr. Spiegel-u „würdig“, po K. Kossoviciu pa „strenuus, nobilis“. V indijskih vedah se daje to ime ljudstvu, pečajočemu se z živinorejo in poljedelstvom, ki je z iranske planote vdrlo v Indijo in vtisnilo svojo brahmansko vero in sanskrtski jezik prvotnim prebivalcem. Zato je ostalo to častno ime trem višjim kastam (brahmanom, vojnikom in poljedelcem). V najnovjšem času pa so Antisemitje (ne ravno prav) jeli Arijce in Arce, t. j. „čestite“ nazivati vse indoevropske narode. (Dalje.)

Književnost.

Slovenska književnost.

Popotnikov koledar za slovenske učitelje — 1897 — s popolnim imenikom šolskih oblastnij, učiteljev, ljudskih šol in učiteljskega osebja po Južno-Štirnem, Kranjskem, Primorskem in slovenskem delu Koroškega po stanju v začetku šolskega leta 1896—97. IX. leto. Sestavil Mihael J. Nerat, nadučitelj in urednik Popotnikov v Mariboru. V Gorici. Tiskala in založila „Goriška Tiskarna“ A. Gaberšek. 1896. — O tem koledarju, ki izhaja z malo izjemami vsako leto, poročali smo že večkrat. Ker je založniku ostalo še mnogo izvodov nerazprodanih, opozarjamo na ta jako rabni koledar vse učitelje in dostavljamo, da se mu je cena znižala na 1 gld. za izvod.

Hrvaška književnost.

Knjige Matice Hrvatske. Prievodi grških i rimskih klasika. Svezak 13. Virgilova Eneida. U Zagrebu. Tisak Karla Albrechta (Jos. Wittasek). 1896. — Ciena za članove Matice Hrvat. 1 for., knjižarska ciena 1 for. 50 novč. — Enejido je pre-

vedel dr. F. Maretić, uvod in opombe napisal Koloman Rac. Dr. Maretić je sedaj brez dvoma najboljši hrvaški stilist. Izvrstno je že prevedel Homerovo Odisejo leta 1882., Ilijado leta 1883. in sedaj Enejido. Prevod je natančen, a vendar tekó hrvaški heksametri neprisiljeno, slobodno. Napak nisem zapazil. Jedino, kar mi ne ugaja, je pisava pesnika Enejide. Gospod prevajalec piše Virgil, a sedaj je že dognano, da je prava pisava Vergilius. Tudi uvod je skrbno napisan in bo čitatelju olajšal razumevanje Vergilove muze, zlasti pa eklog, katere pridejo na vrsto v II. delu. — Zanima morda koga, če povemo, da pripada Dr. Maretić v slovstvu oni struji, ki hoče poravnati in zjednačiti različice med pismeno hrvaščino in srbščino, n. pr. oblike dajalnika in orodnika množine moških in srednjih imen so pri Hrvatih bolj navadne na *om*, (oz. *em*), pri Srbih na *ima*. Maretić piše rajši (če vedno, nisem mogel določiti) *ima*, n. pr. takoj str. 3.: u poslīma, ratnīma itd. Hrvatom častitamo, da so že toliko klasiških del presadili na svoja tla. In mi? Zakrijmo si obraz! Upajmo pa, da se začnemo i v tem oziru gibati. Saj priprave se delajo; slovar, čegar del (črka *N* do *nescio*) je neumorni g. prof. Wiesthaler objavil na pokaz v letošnjem izvestju ljubljanske

c. kr. niže gimnazije, bo, če se bo po teh načelih spisoval, izvrsten pripomoček. Gimnazijski mladini pa priporočamo, naj si spopolnjuje umevanje klasikov grških in latinskih s hrvaškimi prevodi, zlasti pesnikov; na ta način se najlaže privadijo pravilnemu naglaševanju bratskega nam jezika.

Dr. D.

Balkan jedinstvu i bratskoj slogi. Izdao dr. Al. pl. Bresztyenszky. Ob veliki noći je izšel že tudi tretji, oziroma prvi zvezek II. letnika. Idejo, katero zastopa ta list, predložuje nam lepo naslovna slika: na oblakih poprsje Marije Device z detetom — v grškem zlogu —, pod njo klečita papež in vshodni patrijarh ter si podajeta roke na sv. evangeliju. Njima ob straneh se vidi v daljavi Petrova cerkev v Rimu in sv. Sofije v Carigradu. — Vshod in zahod si podajeta roke.

Jedna najhujših ran, katero so minula stoletja vsekala krščanstvu, je brezdvomno razkol med vshodno in zahodno cerkvijo. Na tej rani krvavi zlasti slovanski rod. Mnogokrat se je že poskušalo vravnati pogubni prepad med vshodom in zahodom, a do današnjega dne, žal, brez uspeha.

Marsikatera znamenja našega časa pa vzbujajo boljše nade za bodočnost. Znanstveno raziskovanje vedno bolj prodira v skrivne predale vshodnega sveta, živahno občevanje med narodi širi omiko tudi na vshodu, podira zastarele predsodke in zbližuje doslej nasprotne življe; z druge strani pa protiverska struja nališpane slutvede žene v jeden tabor vse, katerim je mar do pozitivnega verstva. Učenjaki skrbno proučavajo bogate zaklade vshodnega krščanstva in poglavar katoliške cerkve, sedanji papež Leon XIII, ob vsaki priliki vabi razpršene ovce v jeden ovčnjak.

Če je torej zanimanje tako splošno, ne smemo izostati niti mi Slovani. Ravno pri naših južnih bratih so razdivjane strasti napravile neizmerno škodo v verskem, narodnopolitičnem in kulturnem oziru.

Zatorej se nam „Balkan“ zdi kakor zvezda Danica, ker izkuša z mirnim in objektivnim pretresovanjem uglasiti pot do toli zaželjene sprave med vshodom in zahodom. Dovolj je prepira, naj sedaj nastopi mirno znanstveno raziskovanje. Kajpada ima Balkan mnogotere težave in mogočne nasprotnike, kar ga pa naj ne ostraši; pot, katero je nastopil, je dobra.

V prvem zvezku II. letnika imamo deloma nove članke, deloma nadaljevanje prejšnjih. — Na prvem mestu je nadaljevanje in konec članka: „Zar papa nije nasljednik sv. Petra?“ Potem se nadaljuje Palunkov „Bratski razgovor o grčkome odiljenju“, za tem sledi kratek članek „Bezgrješno (neomadeževano) začee bl. Dj. M. u istočnoj crkvi“. Zanimiv je spis o dogmatiki ruskega metropolita Makarija kakor tudi pisma „protopresvitera Evsevija protopresviteru i doktoru Visarionu“. Potem je književno

poročilo o italijanskem listu „Bessarionu“, ki zastopa isto idejo, kakor Balkan, naposled kratke črtice o primatu Petrovem in izhajanju sv. Duha v kaldejski cerkvi in še dve književni oceni. — Cel zvezek obsega 142 strani. List izhaja tudi v cirilici.

Vrlemu podjetju želimo večših sotrudnikov in veledušnih naročnikov ter je zopet priporočamo prav toplo tudi Slovencem.

Posamezni zvezki veljajo 60 kr. in se naročujejo v knjigarni Antona Scholza v Zagrebu.

Želeti je, da bi list izhajal v določenih obrokih, morda kot četrtletnik, in da bi prinašal strokovne razprave zlasti o slovanskih cerkvah, kakor tudi poročila o novih knjigah, ki se tičejo njegovega predmeta.

F. K.

V vrlem hrvaškem cerkvenem listu „Vrhbosni“ je izhajala v kosih sloveča povest „Ben Hur“. Sedaj izide tudi posebej natisnjena. O tej izdaji smo dobili to-le naznanilo:

„Ben Hur“, pripoviest iz vremena Kristova: angleški napisao Lewis Wallace. Sedam godina radio je umni general Wallace na tom nedostižnom djelu. Godine 1880. ugleda „Ben Hur“ prvi put sviet i u čas predobi za se sviet. Štiješ one opise iz davno uminulih vremena, i nehote proustiš: „Divno!“ Godine 1887. bilo je već sto osamdeset i pet hiljada primjeraka razprodano u anglezkom jeziku. Iste godine izadje i prvo izdanje u njemačkom jeziku. I do sad izdali su već Niemci „Ben Hura“ u 22 jaka izdanja. „Ben Hur“ je preveden i u jezik turski, švedski, francezki, talijanski, a ima izdanje i u povišenom tisku — za slipece. „Ben Hur“ je stekao nedavno svomu generalu autoru i gradjansko pravo u Jerusalemu.

I toga „Ben Hura“ izdat će eto do malo na ponuku braće i prijatelja Kaptol vrhbosanski u hrvatskom prievodu, a u najsajnijem izdanju: ne će se postidjeti ni najsajnijega salona. Hoćemo, da imadnemo štagod i mi Hrvati. Hrvatski „Ben Hur“ bit će ukrašen sa 172 krasne ilustracije od umjetnika Ant. C. Baworowski-a. Ilustracije baš krasnu razsvetljuju i osladjuju štioću štivo. Papir će biti što može biti samo ljepši. Korice u velikom formatu najelegantnije; bit će urešene sa dvie bojadisane slike: Zarobljeni Ben Hur sastaje se u Nazaretu sa sinom Marijinim i Ben Hur sa Esterom.

Priredit ćemo uz to sjajno izdanje još i drugo manje sjajno ali takodjer ilustrirano i po sebi ipak vrlo liepo i okusno opremljeno.

Onoga sjajnoga izdanja naklada iznosit će jedno pet stotina, a ovoga drugoga do dvie hiljade komada. Ciena će prvomu izdanju biti 10 for., a drugomu 5 for. Mladeži hrvatskoj i slovenskoj davat ćemo ovo drugo izdanje po 3 for. Da te

ciene nису nimalu pretjerane, vidi se i odatle, što Niemac svoje sjajno ilustrirano izdanje, i kad ga je već na tolike hiljade, razprodao još uvijek cieni bez pošte 7 for. 50 nč. A hrvatsko sjajno izdanje gledat će da njemačko i prestigne.

Kaptol vrhbosanski uvidja, da se je ovim podhvatom veoma usmijelio, nu natjerala ga na tu

smjelost jedino ljubav prema čestitu štivu i milomu narodu hrvatskom. Zazivljuć Boga u pomoć zaziavlje ovim sve hrvatske rodoljube i braću Slovence, da mu priteku u pomoć i preporukom i predplatom svojom. Pomozite, što prije, braćo, pregorite i taj priegor, samo da djelo bude sretno dovršeno! — Kaptol vrhbosanski.

Razne stvari.

Telegraf brez elektrovodnih vezij.

(Spisal prof. *Simon Šubic.*)

Odkar je rajni profesor *Hertz* koncem leta 1888. dokazal, da se elektrika razprostira z nekakim valovjem, so se fiziki po mnogobrojnih poskusih prepričali, da se električni učinki razširjajo z eterskim nihanjem na vse strani kakor svetloba in da se od zrcala tudi odbijajo. Kakor se namreč svetloba odbija ob zrcalih, jednako odbivajo parabolska zrcala električne valove ter jih zaganjajo tje, kamor gleda zrcalo. In to električno valovje vzbuja povsodi, kamorkoli zadene, nove električne toke.

A še več stori električno valovje. Razprostiranje svetlobe se ustavlja neprozorne stvari, električno valovje pa prodira tudi temna telesa, stene in zidovje, kakor bi jih ne bilo.

Pri takih in enakih poskušnjah sega elektrika od kraja do kraja brez telegrafskih vezij, brez žice. Razprostiranje elektrike po prostoru brez žice ni nič novega pred učenostnim svetom. Strokovnjakom se torej ni zdelo nič posebno čudnega, ko je *Tomaž A. Edison* že pred več leti obetal, da napravi telegraf brez žice.

A drugo praktično vprašanje je stopilo na dan, vprašanje namreč, komu se posreči, da izumi dosti priročen aparat, s katerim bi tudi nevesčaki, kakoršni so večinoma navadni telegrafistje, oddajali in sprejemali električno valovje, ki se razprostira po eterju od postaje do postaje. Taka naprava bi morala pošiljati električno gibanje v daljavo po jedni poti tako, da se ne raztrosi preveč po straneh in ne oslabi.

Kdor se zanima za nove poskuse, temu ni neznano, kako so Angleži in drugi izkušali porabiti to lastnost prostega, od nobene žice odvisnega razprostiranja električnih učinkov. Angležem je bilo gledé na mornarstvo največ na tem: da bi se od obrežja pogovarjali z ladijo, ki zaradi nevarnosti ne more v pristanišče.

V prelivu „la Manche“ ali v morskem rokavu med Francijo in med Anglijo so poskušali dajati si znamenja od dežele do oddaljene ladije, znamenja, katerim ne zavirajo poti ne temna noč, ne megleno obzorje po dnevu, ne vihar. In res so si

z električnimi valovi brez vidne zveze pošiljali znamenja od brega na ladijo in nazaj.

A njihova naprava je bila tako primitivna, da ni bila za vsakdanjo ali za praktično rabo. Na suhem je visela elektrovodna žica kakor pri telegrafu vstric pobrežja; na ladiji, ki je stala po dolgem vstric obrežja, pa je bila žica razpeta od konca do konca ladije vstric one žice, ki je visela na suhem. — Električni tok, ki se je n. pr. raztekal po žici na suhem, je delal in razpošiljal električno valovje. Žica razpeta na ladiji pa je jemala va-se to po praznem prostoru dotekajoče nevidno valovje ter je dajala od sebe tista znamenja, ki jih je pošiljala telegrafska žica, viseča poleg primorja!

Kaj ne, to je bila kaj nezanesljiva osnova! Vendar je bila imenitna, zakaj s takimi poskusi se je dokazalo, da se električno valovje razprostira brez žičnih vezij vsaj kako uro daleč in da vzbuja, kjer zadene na elektrovodne kovine ali na žico, vnovič električne toke ter prinaša ž njimi v daljavo znamenja.

Drugačni poskus je napravil angleški poštni voditelj *Preece*. Ko se je namreč lani (1896) pretrgal elektrovodni kabel med Anglijo in med otokom Mullom, in ko sta iz morja vzdignjena kablova konca stala celo miljo vsaksebi, je *Preece* poskusil telegrafovati med koncema po zraku — in glejte, šlo je. Po tem pretrganem kablju se je spečalo 156 telegramov ali depeš v Morsejevi pisavi.

Kdo bi se nadejal, da bo na tem polju Azijat prekosil premetene in izumljive Američane in Evropece! In vendar se je zgodilo tako. *Ind Chagidis Chunder Bose* — poln skrivnostnih idej — je želel najti kaj posebnega, skrivnega v električnem toku. Glavna misel *Bosetova* je bila ta-le: Najpočasneje migljajoči električni valovi bi se morda dali prisiliti, da bi naznanjali s svojimi učinki znamenja, katerih so se navzeli ob svojem izviru. Če bi se jim na oddaljeni postaji postavila nasproti nabiralna „optična leča“, izdelana iz žvepla ali iz smole, nabrala in zgostila bi jih do tolike moči, da bi utegnili pokazati kaj učinka. In tako pripravo je *Bose* neki tudi izumil.

(Konec.)

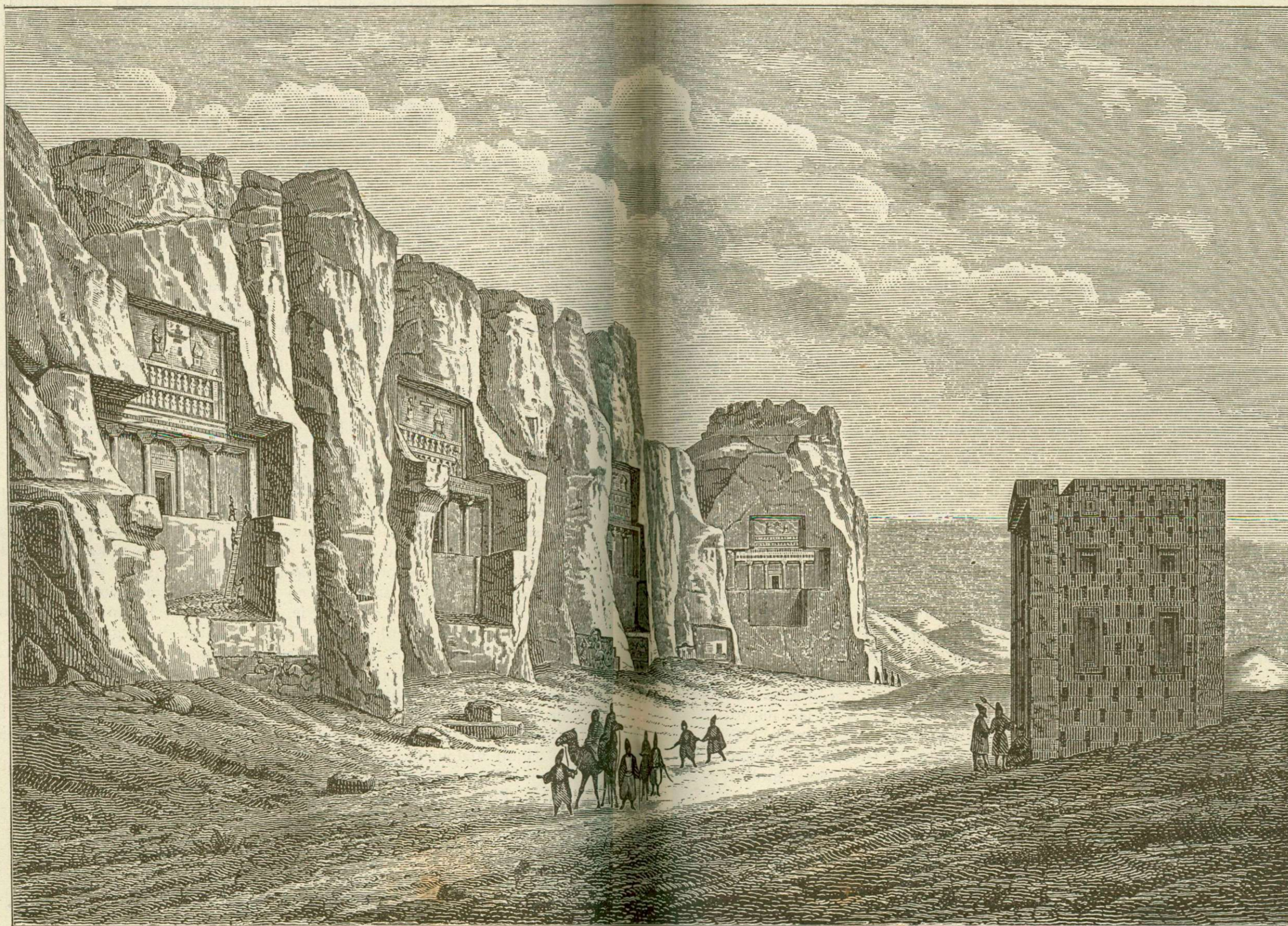

Tudi osebni zaimki, bodisi samostojni, bodisi samostalnikom in glagolom pripeti, kažejo v navedenih jezikih iste oblike. Sploh kažeta slovnica in besednjak akadskega jezika toliko sorodnost s turanskimi narječji; njegov duh in značaj je tako nasproten semitskim jezikom, da smemo po vsi pravici pritegniti najboljšim asirijologom: Oppertu, Henriku Rawlinsonu, Pinchesu, A. H. Sayce-ju, Hommelu, Wincklerju, Lenormantu, P. Hauptu, Strassmaierju in drugim, ki učé, da so Akadci izumili klinopis in se pozneje pomešali s Semiti, naseljenimi v Babiloniji.

Ali proti Goljatu Oppertu, očetu te hipoteze, se je kmalu vzdignil mali David s pračo, namreč francoski orientalist Jožef Halévy (torej žid proti židu) in nastal je med obema hud boj z uma svetlim mečem, ki traja že nad dvaindvajset let. Halévy-ju je pristopil močan oproda, učeni in ostrorézni Frederik Delitzsch, ki je zadnja leta zoper istinitost Akadcev in njih domnevnega jezika navel toliko dokazov, da se je zmaga že nagibala na stran Halévyjevo. Kakor Fred. Delitzsch v svoji asirski slovnici uči, semitski Babilonci nič ne vedó o kakem sumersko-akadskem narodu ter častijo svojega boga „Nebo“ kot izumitelja klinastega pisma. Mnogo idejogramov, ki bi bili po Oppertovih mislih akadskega izvira, je Fr. Delitzsch razlagal kot pristno semitske.¹⁾ Ne tajimo, da se dadó nekatere akadške besede izvajati iz semitskih. Če pa na tak način odpadejo

¹⁾ Na primer „bogá nebes“, akadski *anna-b*, izvaja Delitzsch iz semitskega *anah* = nasproti biti, odtod *nebó*,

„akadske“ besede, pade ž njimi tudi akadski jezik in naposled še akadski domnevni narod. Takozvani dvojezični teksti ali napisi, t. j. akad-

Grobovi staroperzijskih kraljev v Nakši-Ristamu. (Drugi grob na levi je Darija Histaspa.)

ski in ob jednom babilonski se po Delitzschevi razlagi kažejo vedno bolj kot jednojezični in ki je gledajočemu človeku „nasproti“. Ta razlaga je, kakor videti, res iz trte izvita!

sicer semitski, le pisani so na dvojen način: idejografično s skrivnostno pisavo babilonskih duhovnikov, in fonetično z navadno pisavo, ki

rabili dvojno pisavo: skrivnostno, zapleteno in pa navadno, profanno nalik starim Egipčanom ali modernim Japoncem.¹⁾

Nam je presneto malo do tega, kdo da zmaga v tej znanstveni pravdi, ki bo pač kmalu dograna vsled najnovjših izkopanin telloških in nipurskih. Antisemitje bi se sev veselili, če bi se naposled izpričalo, da so nomadski Semitje tudi gledé na svoje pismo dolžniki tujim narodom. In to veselje jim blezno ne bo skaljeno. Po našem skromnem mnenju je najstarša babilonska pisava, ki sestoji večinoma iz podob in se čita na sohi kralja Gudea od zgoraj navzdol, zeló podobna kitajskemu in japonskemu pismu. Znamenja najstarejših kitajskih napisov, ki so nad 4000 let stara in katera Kitajci sami nazivljejo „stara“ (komon) ali prvotna znamenja, kažejo iste podobe (solnce, luna, goro, drevo, roko, usta, ušesa, zemljo, vodo, človeka itd.), kakoršne nahajamo v starobabilonskih napisih. Sestava znamenj, n. pr. vpletavanje, podvojenje je isto, kakor pri starih Babiloncih. Tudi determinative, t. j. občna kazala, n. pr. znanjajoča, h kaki vrsti spada beseda, ter fonetična dopolnila obsega kitajsko-japonsko pismo.

Istotako poznajo Japonci polifonijo ali različno čitanje istega znamenja. Isto znamenje pomenja japonski *ki*, to je drevo, ako se čita kot pojem (idejogram) in zlog *mu*, ako se rabi

se sklada iz zlogov. Potemtakem bi Akadci, izumniki klinopisa, kar izpuhteli kot sanjarije nekaterih učenjakov in mesto njih bi ostali starobabilonski pismouki, ki so za svoj jezik

kot glas. Različna ta izreka znamenje se dá po istem potu razlagati, kakor pri Asircih in

¹⁾ Japonci imajo dvojno pisavo: *hiragana*, ki se navadno rabi, dasi je bolj okorna in zavita kakor *katakana*.

Pogovar

Od pijače, inu ventočejna tega Vina

med enim G: Fajmoštram, inu med šterjim Farmanim, katerih imena so tukej le izmislene.

(Konec.)

II. Mittel je Molitvu; prossiti more ta človek sam, inu skuz druge tudi večkrat G: Boga za gnada od pijanost, inu od nezmasneh Žellja te pijače se zderžati, inu to tugent te treznust zadobiti. Prossiti moreš, bodi ti, kdurkuli očes; ta Mittel da S: Augustin: katiri so pijanci, nej hitè, karkuli nel bel zamorejo, dokler še čass za pokuro imajo, z Božjo pomučjo iz te wlatne Jame te pijanost vunkejizleziti, inu imajo z usso močjo svoje duše tega Gospuda prossiti (*Serm: 23 de temp:*), inu s tem Prerokam rečiti: potegni me iz te mlake ven, de jest se noter na pogrozim. (*Psal: 68, 15.*) Pak tudi skuz druge imate prossiti; kader vam zboly en ottrok, ali en Vollek, vi molite kmalu, inu prossite G: Boga, deb on vam vašega Ottroka per Živlejnu ohranov, nad katerim vi vupate v Starosti svoj trošt, inu pomuč dočakati, inu vaša Živinca zupet ozravu, ja vi zraven te vaše prošne se tudi perporočate prošni Matere Božje, inu teh Svetniku, inu molitvam te Cerkve, inu zatu še večkrat S: Maše najemate; kader pak Duša eniga pijanca v bollezni te pijanost, inu teh pregreh, katire ta pijanost za saboj uleče, že pojema, inu v navarnost te večne Smerti se znajde, koga vy ta čass sturète? Miha!

Miha. Ah! kaj me uprašajo? že zastopim, de mislijo rečiti: vam pak za zravije vaše lestne, edine, večne duše ni neč marr, ampak vaše dinarje raiši za preobilna pijača k vaši Škodi kjekej posippate.

Fajmašter. Kir moje misli so toku zadète, inu še več poveš, koker sim jest mènóv; toku pak v temu jest ta navuk S: Ambroža povedati očem, kateriga on iz S: Evangelia ussame; kadar štjerje Možje so eniga od Božjega žlaka udarjena na eni postli pernesli, inu zavolo veliku folka niso pred JEZUSA pryditi mogli, so pak to Streho naraznu dijali, inu tega bovnika na postli ležeočiga doli spustili, inu ta Gospud zavolo Vjere teh Mož je tega bovnega na duši, inu potem na tellesu ozravu. (*Marci 2. & Luc: 5.*) Iz tega vuči se, pravi ta S: Vučenick, ô človek! kater si bollan pomuč od Gospuda zadobiti. Če sam nazavupaš odpušajne tvojeh grozovitneh grehu doseči, perusemi ti pomagavce, katiri bodo za te prossili, peruzemi to Cerku, katira bo za te molila, zavolo katere bode ta Gospud tebi odpustov, kar be on tebi samimu doli udariti zamogov. (*S Ambros: L. 5. in c: 5 Luc: post init:*)

III. Mittel je Varvajne teh perložnosti se upijaniti. G: Boga samu prossiti za pomuč čez

to pregreho te pijanosti, pak sam se tudi, ô človek! pred taisto nevarvati, ampak še v navarnost očitne, inu perložnost te nezmasne pijače zahajati se pravy iz G: Boga norca se dellati. Zatu varji se, inu nekar nahodi med tovarštva teh pijancu! izgovori se, kader boš povablen na Ohcet, ali v Gostje takšneh Ludji, per katerih Strahu Božjega nazamerkaš, de ti zraven pridti namoreš! napojdi več v tobirne takšneh Wirthu, ali Oštirju, katiri so samu za to skerbni, de oni več vina potobernajo! Zavoltega pak pivcam ussa perložnost k usse Sorte pregreham perpustè, ja še sami dado, inu v taiste njuh napellujejo; zakaj takšne tobirne so glih tem jamam teh razbojniku, ja še huiši; razbojniki škodjejo človeka le na premožejnu, inu v čas tudi na Živlejnu tega trupla: al v takšneh tobirnah bodo Ljudje v pijanost zapellan, inu skuz nezmasne pijače škoduvani na premožejnu, na dobremu imenu, na časti, na zraviju, na pamet, na zastopnost, na Žiulejnu, na gnadi Božji, na večnimu Žiulejnu, inu padejo oni še potem večidell v večnu pogublejne. Kulkain Škode, inu krivice pak se večkrat še zavol pijanost drugim pergody, se vidy v te drugi postavi? Inu takšne tovarštva prepovduje nam S: Duh skuz tega modrega Salomona, rekoč: nekar se ti naznajdi per gostjah teh pijancu! (*Prov: 23.*) Znaprej raiši pusti toku dobru ti, moj Micha! koker tudi vi te drugi Vina za potreba si na dom pernesti. Še tukej opominujem jest: nikar na teše, dokler še neč jejdov nisi, Vina napji; zakaj grede kmalu v glavu, inu postaneš pijen, poprej koker spoznaš! Kader bodeš uroči, varji se naglu Vinu pyti! raunu taku, kader po pot raižaš, nikar pogostim vina napji, scer bodeš zvečer od malu Vina, če ga še piv boš, dobru trunčen ratov. Pred ussem se pak varji taisteh norskeh Zravici, subsebnu kader pregrešni Ludje syljo po usse iz ene possode izpyti; podaj takšnimu en hlebec kruha naprej, inu reci: snej ti poprej ta hlebec na Zravije mene, potem očem jest iz te possode Vinu izpyti na Zravje tebe. Ja keb lih tebi rečenu bilu: al py, al pak boš umorjen; tebi be nucniši bilu, deb tvoje tellu treznu umorjenu bilu, koker deb skuz pijanost tvoja Duša umerla, to je v smertne greh padla S: *Ambr: L. de poen: & jej: c. 14*) toku S: Ambrož tebe zagviša.

Lenard. Nikar nej meni za hudu nauzamejo, G: Oča! de se jest podstopem zdei v bessedo skočiti. Jest pak če bel vinu pijem, bel

sim žen: inu če ga več spijem, raiši meni po gerlu doliteče.

Fajmašter. Res je: karkuli se človek navady, to sturiti potem njega lohku stane; al Odvada pride njemu težka naprej. Pak ni dergač, en pijanc se more začeti uziguvati čez svoja navada te nezmasne pijače, inu leta je ta četerte Mittel.

IV. Mittel je to premagajne svojih nezmasneh žellja k te pijači. Eno vižo pové S: Climacus: kader boš ti ta posoda z vinam v roko uzev, inu pyti začev, nikar napozabi na taisti žovc, inu jesih Gospuda tvojga Boga, inu na njegovo Žejo na Križu, inu bodeš zagvišnu al z maso piv, al v Sercu zdihuvov, al saj ponižniš, inu pametniše ratov. (*S: Clim: grad: 14*) Ta druga viža je nam S: Auguštin zamerkana popustov s tem besedam: Kdurkuli se oče od hudobije te pijanost prostega sturiti, leta koker je v temnoba tega pijančuvajna skuz to zašov, kir je dan na dan veči vina pyti začev; raunu toku more on zdei si od pijače pomalim dolitergati, de zupet k Svetlobe te treznust nazai pride. Kateri toku si če pomalim odtergovati, leta bode toku dobru od pijančuvajna rešen, koker tudi vune neizrečene martre te žeje, katero ta bogate požrešnick v peklu terpy, nabode občutov. (*S: Aug: Serm: 331 de temp:*) Zraven perstavim tudi jest: Vinu ni tulkain za žejo pregnati, koker še le taisto bel obuditi; zatu ti moj Lenard imaš zanaprej tulkain Vina mejni pyti, inu te nabo če dallej bel per vinu žejalu, inu v to Vinu še vodo perlyvi, skuz to bode ta Ogen tvoje Žeje pogassen. Zdej nam, moji farmanni! drugega naustane čes, kir smo naše pogovare h koncu spravili, inu donášnu kosillu užyli, koker de mi Očeta Nebeškega za njegove dary skuz JEZUSA Njegovega Syna Gospuda našiga po njegovemu exempelnu ponižnu zahvalemo. (*Marci 14, 16.*)

Naprejussetje, inu Slovujemajne.

Micha. Tudi njuh, G: Oča! je naša velika dovžnost lepu zahvaliti; kir so naše trupla toku dobru nasytli inu z vinam resvessellili, še več;

† **Janko Krsnik.** Umrli je po noči na dan 28. min. m. v Ljubljani znani slovenski pisatelj, notar Janko Krsnik. Za Jurčičem je bil pač najsposobnejši pripovednik. — Ker se s par vrsticami ne označi mož takega pomena, upamo, da nam kak znanec obširneje opiše pokojnika.

Kratka slovnica ruskega jezika. (Краткая Грамматика русскаго Языка). Sestavil M. M. Hostnik, in

kir so za naše Duše ozraviti tulkain muje si perzadellj.

Mica. G: Bug njem še dougu čassa Zravije daj, de bodo še veliku grešniku spreobernili: jest že nigdar več nočem trunčena biti, inu čez masa pyti.

Mathia. Jest pak očem usse, kar sim do zdei falliv, skuz ena General Spovd zaglihati, inu pobulšati, zanaprei pak usseh Wirtouskeh fallerju inu pregreh popolnoma se varvati, ali bom pak tudi tobirna popustov, še navem, kaj bo Žena rekla?

Lenard. Varvj se, Mathia! de ona te nabo, koker Eva Adama, zapellala: če nisi potrebne za Ludji domače, inu popotnike, na mojo besedo popusti tobirno; sam v stanu nisi brez Božje pomuč tulkain navarnost teh pregreh v tvoj Oštarij se varvati, mejniš ti, de G: Bug bo tebi s svoja Gnada na strani stav, kir ti le tvoja Lestna Lubezen, inu ta velike dobiček za cil, inu konc tvoje tobirne imaš? kaj nisi šlišov? Jest pak, ô časti uredne G: Fajmašter! morem priča celle kompanije spoznati, Oni so moj ta druge Archangel Raphael, ta perve je Tobiaza tega mladega obvarvov, de njega ni ena groznu velika ryba požerla, ony so pak mene skuz donášnje pogovar obvarvali, de me nabo ta hudič te pijanost na večnu požeruv, še dones koker je ta zadne dan tega Lejta, toku more on biti ta perve dan mojga resničnega spreobernejna. Bug njuh obvari!

Fajmašter. Srečnu hodite: inu ta G: Bug, katiri v vašeh Sercah je obudov to Volo k pobulšajnu, nej še vas perpravi k dapounejnu! (*Ad Phil: 2, 13*)

Farmanni. Amen.

L: D: S:

Opazka. O zgodovini tega rokopisa dodajmo to, da ga je imel v svoji ostalini pokojni beneficijar Lukanec v Matenji vasi, iz katere ostaline ga je dobil g. Ivan Zupan, kurat v Šempetru. Ta gospod ga je izročil g. župniku P. Bohinjcu, kateri ga je prepustil uredništvu. — O tisku omenjamo, da smo za *v* in *k* dosledno izpuščali znamenje ° (apostrof).

Ручной русско-словенский словарь. (Ročni rusko-slovenski slovar). Sestavil M. M. Hostnik. Pod tema naslovoma izide v kratkem skupna knjiga, katera se že tiska v „Goriški Tiskarni“ A. Gaberšček v Gorici. Knjiga bo obsegala okoli 27 tiskanih pol, oziroma blizu 500 stranic navadne slovanske oblike in stala okoli 2 gld. Razpošiljala se bo proti povzetju, oziroma proti predplačilu. Že sedaj opozarjamo na to znamenito delo.